

۱- چه رابطه ای میان نیاز به « کشف راه درست زندگی » با سایر نیازهای بنیادین بشر وجود دارد؟

پاسخ : این نیاز در حقیقت جامع نیازهای دیگر است چرا که راه درست زندگی راهی است که بتواند والاترین هدف را نشان دهد پشتیبان شکست ناپذیر را معرفی کند، از آینده تصویری روشن به دست دهد ، رضایت و امید را به ارمغان آورده ، راه رشد و تعالی را نشان دهد و برنامه ی زندگی اجتماعی عادلانه و کرامت بخش را عرضه کند ، پس نیازهای بنیادین انسان با یکدیگر پیوند دارند و در یک نیاز یعنی شناخت راه صحیح زندگی به هم می رسند .

۲- چرا پاسخ به نیازهای بنیادین انسان باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد ؟

پاسخ : زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است تا کارآیی آن مشخص شود درحالی که عمر محدود آدمی برای این تجربه کافی نیست .

۳- کدام یک از نیازهای بنیادین انسان جامع نیازهای دیگر است ؟ **پاسخ :** کشف راه درست زندگی

۴- وسیله فهم پیام الهی چیست ؟ و چه کسی از آن درک عمیق تری خواهد داشت ؟

پاسخ : عقل وسیله ی فهم پیام الهی است . و هر کس که توان تفکر و تعقل را در خود بیشتر پرورش دهد به فهم عمیق تر و برتری از دین دست می یابد .

۵- ترجمه و پیام آیه : « قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى . »

پاسخ : گفت : پروردگار ما آن کسی است که هر چیزی را حیات بخشیده و سپس هدایت کرده است .

پیام و موضوع : خداوند هر مخلوقی را هدایت می کند (هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است .)

۶- دو چراغ راه که خداوند برای تشخیص درست هدف به انسان داده است ، کدامند ؟

پاسخ : ۱- عقل (حجت نهان) ۲- پیامبران یا فرستادگان الهی (حجت آشکار)

۷- منظور از حجت آشکار و حجت نهان در کلام امام کاظم (ع) چیست ؟

پاسخ : منظور از حجت آشکار ، رسولان و انبیاء و ائمه اند و منظور از حجت پنهان عقل انسان ها است .

۸- چرا هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است ؟

پاسخ : خدای جهان ، خالق حکیم است ، هیچ موجودی را بیهوده و عبث خلق نمی کند خلق بی هدف نشانه ی نقص و ضعف و ناآگاهی است و این ویژگی ها نمی تواند در خداوند باشد، هر مخلوقی را برای هدفی حکیمانه آفریده است و آن را به سوی هدفش هدایت می کند . پس هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است .

۹- دو ویژگی انسان که در هدایت او تأثیر دارند ، کدامند ؟ **پاسخ :** ۱- تفکر و تعقل ۲- اختیار و انتخاب

۱۰- ترجمه و پیام آیه ی : « سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى » را بیان کنید

ترجمه پاسخ : نام پروردگار بلند مرتبه ات را تسبیح کن ، کسی که آفرید سپس آراست (سامان بخشید) و کسی که اندازه قرار داد برای هر چیزی سپس هدایت کرد .

پیام : هر موجودی سامان دهی و تقدیر خاصی دارد، هدایت هر موجودی متناسب با سامان دهی و تقدیر آن موجود است

۱۱- خدای جهان ، خالق (آفریدگاری) حکیم است ، یعنی چه ؟

پاسخ : یعنی هیچ موجودی را عبث و بیهوده خلق نمی کند .

۱۲- ویژگی هایی که سبب تمایز بنیادین انسان با سایر موجودات می شود را به طور کامل شرح دهید .
پاسخ : ۱- توانایی تفکر و تعقل: قرآن در بیشتر مواردی که به هدایت اشاره دارد از این قوه به نام تفکر ، تعقل ، تدبر و تفقه یاد می کند و رسیدن به حقیقت را به کمک این ابزار ممکن می داند ۲- قدرت اختیار و انتخاب : اگر می گوئیم حرکت انسان اختیاری است بدان معناست که می تواند هدف درست را تشخیص دهد و آن را برگزیند و به سویش حرکت کند .

۱۳- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

انسان به کمک عقل خود بسیاری از مجهولات و مسائل را در می یابد و پاسخ می دهد . پاسخ : صحیح

۱۴- چرا پاسخ به نیازهای بنیادین انسان باید « همه جانبه » یا « جامع و شامل » باشد ؟

پاسخ : هر پاسخ به نیازهای بنیادین باید جامع و شامل باشد به طوری که راه رسیدن به یک نیاز نه تنها با راه رسیدن به نیازهای دیگر متضاد نباشد بلکه مکمل و سهل کننده ی آن ها باشد .

۱۵- چرا انسان نیاز به هدایت ویژه ی الهی دارد ؟ توضیح دهید .

پاسخ : انسان دارای قوه ی تفکر و تعقل است او به کمک عقل خود متوجه می شود که نمی تواند پاسخ برخی از مسائل بنیادین را به طور درست و کامل بدهد و برای این گونه موضوعات نیازمند هدایت الهی است از این رو خداوند پیامبرانی را فرستاد تا پاسخ به این گونه مسائل را به انسان برساند و هدایتشان کند و عقل در مسیر خود به سوی هدف حرکت نماید .

۱۶- ترجمه کنید : « وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ » .

ترجمه پاسخ : و گویند سپاس خداوندی را که ما را به چنین (جایی) هدایت کرد و اگر خدا هدایتمان نمی کرد ما خود راه نیم یافتیم .

۱۷- وقتی می گوئیم « حرکت انسان اختیاری است » به چه معنا است ؟

پاسخ : بدان معناست که می تواند هدف درست را تشخیص دهد آن را برگزیند و به سویش حرکت نماید .

درس دوم :

۱- علل آمدن پیامبران متعدد را نام ببرید . پاسخ : الف : پایین بودن سطح درک انسان های اولیه

ب : از بین رفتن تعلیمات پیامبر قبل یا تحریف کلی آن تعلیمات ج : استمرار در دعوت و ترویج پیوسته ی آن

۲- مصونیت از گناه و خطا در پیامبران به چه صورتی است ؟ توضیح دهید .

پاسخ : پیامبران با وجود مقام و منزلتی که دارند انسان اند و کارهای خود را با اختیار انجام می دهند اما با بهره مندی از الطاف الهی به چنان مرتبه ای از علم و ایمان و تقوا رسیده اند که هیچ گاه به سوی گناه نمی روند هم چنین از چنان بینش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی شوند .

۳- آیا مصونیت از گناه در پیامبران به دلیل یک مانع بیرونی است یا با اختیار به سمت گناه نمی روند ؟

توضیح دهید . پاسخ : پیامبران با وجود مقام و منزلتی که دارند انسان اند و کارهای خود را با اختیار انجام می دهند و با بهره مندی از الطاف الهی چنان مرتبه ای از ایمان و تقوا را دارند که هیچ گاه به سوی گناه نمی روند هم چنین از چنان بینش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی شوند .

۴- مصون بودن پیامبران از گناه و خطا ناشی از چیست ؟

پاسخ : پیامبران چنان مرتبه ای از ایمان و تقوا را دارند که هیچ گاه به سوی گناه نمی روند و هم چنین از چنان بینش عمیقی برخوردارند که گرفتار خطا و اشتباه نمی شوند .

۵- چرا عصمت در حوزه ی مسئولیت های مربوط به رسالت ضروری است ؟

پاسخ :۱- اگر پیامبری در دریافت و ابلاغ وحی معصوم نباشد دین الهی به درستی به مردم نمی رسد و امکان هدایت از مردم سلب می شود . ۲- اگر پیامبری در مقام تعلیم و تبیین دین معصوم نباشد ، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می شود و اعتماد مردم به دین از دست می رود . ۳- اگر پیامبری در هنگام اجرای فرمان الهی معصوم نباشد امکان دارد کارهایی مخالف دستورات الهی انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و به گمراهی و انحراف مبتلا شوند .

۶- عالی ترین درجه ی وحی مخصوص چه کسانی است و به چه معناست ؟ پاسخ : مخصوص پیامبران است به معنای القای معانی و معارف به قلب پیامبر از سوی خداوند و سخن گفتن خداوند و جبرئیل با اوست .

۷- از عوامل جاودانگی شریعت پیامبر(ص) «حفظ قرآن کریم از تحریف» را توضیح دهید. پاسخ : در پرتو عنایت الهی واراده ی خداوند و با اهتمامی که پیامبر(ص) در جمع آوری و حفظ قرآن داشت و نیز در پی رشد انسان ها و با تلاش مسلمانان در دوره های مختلف این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید .

۸- معجزه (اعجاز) را تعریف کنید. پاسخ : پیامبران به اذن خدا کارهای خارق العاده که مخالفان از مقابله با آن عاجز بودند ، انجام می دادند این کارها که در حکم نشانه های نبوت ایشان بود را معجزه می گویند .

۹- اگر خداوند یک دین برای انسان ها فرستاده است، پس چرا اکنون ادیان الهی مختلفی در جهان وجود دارد ؟ (ذکر یک مثال) (منشد اختلاف و چند دینی از نظر قرآن کریم چیست ؟)

پاسخ : منشأ اختلاف و چند دینی آن دسته از رهبران دینی بودند که با آمدن پیامبر جدید در مقابل دعوت او ایستاده و او را به عنوان پیامبر نپذیرفتند ، به عنوان مثال: وقتی حضرت عیسی (ع) در میان یهودیان ظهور کرد و آنان را به تعالیم حقیقی موسی (ع) دعوت کرد بیشتر بزرگان یهود پیامبری او را انکار کردند و با او به مبارزه برخاستند .

۱۰- وحی را تعریف کنید .

پاسخ : القای معانی و معارف بر قلب پیامبر (ص) از سوی خداوند و سخن گفتن جبرئیل با اوست .

۱۱- از محورهای اصلی برنامه دین واحد دو مورد را بنویسید .

پاسخ : ایمان به خدای یگانه و دوری از شرک و بت پرستی - ایمان به معاد و سرای آخرت - اعتقاد به عادلانه بودن نظام هستی - ایمان به فرستادگان الهی و راهنمایان دین - عبادت و بندگی خداوند با انجام فرائض - کسب مکارم اخلاقی - دوری از رذائل و زشتی های اخلاقی - برپایی نظام اجتماعی بر اساس عدل .

۱۲- توضیح دهید چرا قرآن کریم به تکمیل و تصحیح نیاز ندارد ؟ پاسخ : کتاب های آسمانی گذشته مناسب زمان خویش بودند و به نیازهای آیندگان پاسخ نمی دادند در نتیجه لازم بود کتاب دیگری بیاید که مناسب زمان های بعد باشد هم چنین آن کتاب ها تحریف می شدند به همین جهت می بایست کتاب دیگری بیاید که دارای اعتبار باشد اما قرآن هم کامل و شامل برنامه ای برای همه ی زمان ها و هم مصون و محفوظ از تحریف است پس به تکمیل و تصحیح نیاز ندارد

۱۳- حدیث « نَحْنُ مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ » به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد اشاره دارد ؟ پاسخ : پایین بودن سطح درک انسان های اولیه

۱۴- ویژگی های دین اسلام که سبب انطباق آن با نیازهای متغیر زمان می شود را نام ببرید .

پاسخ : ۱- توجه به نیازهای ثابت در عین توجه به نیازهای متغیر ۲- تقدم روح و معنا به ظاهر و قالب ۳- وجود قوانین تنظیم کننده ۴- اختیارات حاکم و نظام اسلامی .

۱۵- عواملی که سبب شد شریعت پیامبر اکرم (ص) جاویدان باشد را فقط نام ببرید .

پاسخ : ۱- آمادگی جامعه ی بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی ۲- حفظ قرآن کریم از تحریف ۳- وجود امام معصوم (ع) پس از پیامبر (ص) ۴- پیش بینی راه های پاسخگویی به نیازهای زمانه .

۱۶- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص/غ) مشخص کنید.

پیامبران از چنان بینش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی شوند .

پاسخ : صحیح است

۱۷- از علل آمدن پیامبران متعدد « از بین رفتن یا تحریف تعلیمات پیامبر پیشین » را توضیح دهید .

پاسخ : به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه ی کتابت ، تعلیمات انبیاء به تدریج فراموش می گردید یا به گونه ای عوض می شد که دیگر به اصل آن شباهتی نداشت ، براین اساس پیامبران بعدی می آمدند و تعلیمات اصیل و تحریف نشده را بار دیگر به انسان ها ابلاغ می کردند .

۱۸- ویژگی های فطری را تعریف کنید . پاسخ : ویژگی هایی که انسان ها با آن آفریده شده اند و نوع خلقت آن ها به گونه ای است که این خصوصیات را به همراه دارند و ویژگی هایی که در اصل آفرینش وی وجود دارند .

۱۹- ترجمه کنید . « وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ

الْمُشْرِكِينَ » ترجمه پاسخ : و گفتند: یهودی و مسیحی شوید تا هدایت شوید ، بگو فقط از آیین ابراهیم حق گرا را (پیروی می کنیم) و او از مشرکین نبود .

درس سوم :

۱- اعجاز پیامبر اسلام اگر به زمان خودش اختصاص داشت ، چه مشکلی پیش می آمد ؟

پاسخ : از آن جا که پیامبر (ص) آخرین پیامبر و تعلیمات ایشان برای همه ی زمان ها و دوران بعد از اوست سند نبوت و حقانیت او نیز به گونه ای است که در همه ی زمان ها و دوران ها حاضر است و اگر معجزه ی پیامبر اکرم (ص) از نوع کتاب و علم و فرهنگ نبود نمی توانست شاهی حاضر بر نبوت ایشان باشد .

۲- تحدی را تعریف کنید . پاسخ : پیامبر اسلام (ص) از مخالفان می خواهد اگر در الهی بودن کتاب قرآن شک دارند ، یک سوره مانند آن بیاورند این دعوت به مبارزه را تحدی می گویند .

۳- ترجمه و پیام آیه زیر را بنویسید . « وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ »

ترجمه پاسخ : و اگر از آن چه بر بنده خود فرستادیم در شک هستید پس یک سوره مانند آن بیاورید .

پیام و موضوع : این آیه اشاره به تحدی (مبارزه طلبی) قرآن دارد .

۴- توضیح دهید چگونه قرآن کریم « در عین نزول تدریجی ، انسجام درونی » دارد ؟

پاسخ : با این که ۶۲۳۶ آیه قرآن در طول ۲۳ سال نازل شده و درباره ی موضوعات متنوعی مانند توحید ، معاد ، انسان ،

نظام خلقت ، سرگذشت پیامبران ، نظام اجتماعی ، اخلاق و احکام سخن گفته است ، با وجود این نه تنها میان آیات آن

تعارض و ناسازگاری نیست ، بلکه دقیق تر از اعضای یک بدن یا اجزای یک درخت هماهنگ و مؤید یکدیگرند .

۵- جنبه های اعجاز قرآن کریم را نام ببرید .

پاسخ : ۱- نشانه های لفظی و ظاهری ۲- نشانه های محتوایی و معنایی .

۶- « تازگی و شادابی دائمی » از ویژگی های محتوایی و معنایی قرآن را توضیح دهید .

(چرا قرآن کریم کتاب دیروز ، امروز و فرداهای انسان هاست ؟)

پاسخ : معمولاً افکار و اندیشه ها به تدریج کهنه می شوند و با پیشرفت فرهنگ و دانش بشری همه یا قسمتی از آن ها جای خود را به اندیشه های جدید می دهند اما قرآن کریم نه تنها با پیشرفت زمانه کهنه نمی شود بلکه افق های جدیدی از حکمت و معرفت را به روی جویندگان می گشاید این کتاب ، کتاب دیروز ، امروز و فرداهای انسان هاست. هرچه زمان بگذرد و انسان ها به درجات عالی تری از فرهنگ و دانش برسند درخشندگی و شادابی قرآن بیش تر نمایان می شود .

۷- توضیح دهید آیا قرآن که پانزده قرن پیش نازل شده می تواند پاسخگوی نیازهای بشر امروزی

باشد؟ پاسخ : قرآن کریم با وجود این که حدود پانزده قرن پیش و در جامعه ای به دور از فرهنگ و دانش نازل شده در مورد همه ی مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت بدان نیاز دارد سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است ، این کتاب فقط از امور معنوی و آخرت و رابطه ی انسان با خدا سخن نمی گوید بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان و مسئولیت های سیاسی و اجتماعی او ، رابطه ی وی با انسان های دیگر سخن می گوید و برنامه ای جامع و همه جانبه را در اختیارش قرار می دهد .

۸- از ویژگی های محتوایی و معنایی قرآن کریم « جامعیت و همه جانبه بودن » را شرح دهید .

پاسخ : قرآن کریم با وجود این که حدود پانزده قرن پیش و در جامعه ای به دور از فرهنگ و دانش نازل شده در مورد همه ی مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت بدان نیاز دارد سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است ، این کتاب فقط از امور معنوی و آخرت و رابطه ی انسان با خدا سخن نمی گوید بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان و مسئولیت های سیاسی و اجتماعی او ، رابطه ی وی با انسان های دیگر سخن می گوید و برنامه ای جامع در اختیارش قرار می دهد .

۹- موزون بودن در کلمات و رسایی در تعبیرات مربوط به کدام یک از جنبه های اعجاز قرآن کریم

است ؟ **پاسخ :** نشانه های لفظی و ظاهری قرآن

۱۰- تکمیل کنید : نفوذ خارق العاده قرآن کریم در افکار و نفوس از نشانه های اعجاز این

کتاب آسمانی است . **پاسخ :** نشانه های لفظی و ظاهری

۱۱- چرا داشتن معجزه برای پیامبران ضروری است ؟

پاسخ : زیرا هر یک از پیامبران الهی به نشانه ی این که از طرف خداوند آمده اند و در ادعای خود راستگو و صادق اند نیاز به دلیل داشته اند تا در مواجهه با افراد حقیقت طلب ارتباطشان را با خدا اثبات کنند پس پیامبران به اذن خداوند دارای کارهای خارق العاده ای بودند تا مردم به آن ها اعتماد کنند و ایمان بیاورند.

۱۲- ویژگی مهم قرآن را بنویسید . **پاسخ :** ۱- دلیل و سند نبوت پیامبر (ص) است ۲- جاودانه و همیشگی است .

۱۳- ترجمه کنید : فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

پاسخ : پس اگر انجام ندادید و هرگز انجام نمی دهید پس بپرهیزید از آتشی که هیزمش مردمان و سنگ ها هستند .

۱۴- چرا خداوند معجزه ی پیامبر اسلام (ص) را از نوع کتاب قرار داده است ؟

پاسخ : از آن جا که پیامبر اکرم (ص) آخرین پیامبر و تعلیمات ایشان برای همه ی زمان های بعد از اوست اگر سند نبوت و حقانیت او از نوع کتاب نبود نمی توانست شاهی حاضر و دائمی بر نبوت ایشان در همه ی زمان ها باشد .

۱۵- با توجه به آیه ی « وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا » دلیل الهی بودن قرآن چیست ؟ پاسخ : اگر قرآن از نزد غیر خدا بود ، قطعاً در آن ناسازگاری زیادی می یافتید .

درس چهارم :

۱- طاغوت را تعریف کنید . پاسخ : کسانی که به مردم فرمان می دهند و قانون گذاری می کنند ، در حالی که خداوند آن ها را تعیین نکرده و فرمان و قانونشان نشأت گرفته از قرآن ، یعنی برخاسته از فرمان الهی نیست .

۲- قلمروهای رسالت پیامبر (ص) را نام برده ، بنویسید آیه « ... يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ ... » به کدام یک از آن ها اشاره دارد ؟

پاسخ : الف : دریافت و ابلاغ وحی ب : مرجعیت علمی ج : ولایت ورهبری جامعه د : ولایت معنوی
این آیه به مرجعیت علمی اشاره دارد .

۳- ترجمه کنید: «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ» .

پاسخ : به یقین خداوند بر مؤمنان منت گذاشت آن گاه که در میان آنان فرستاده ای از خودشان برانگیخت .

۴- تکمیل کنید : در اسلام ، کسانی را که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از قرآن نیست می نامند .
پاسخ : طاغوت

۵- مراجعه ی به « طاغوت » و انجام دستورهای وی بر مسلمانان است . پاسخ : حرام

۶- ولایت ظاهری از قلمروهای رسالت پیامبر اکرم (ص) را توضیح دهید .

پاسخ : منظور از ولایت ظاهری ولایت بر جامعه و پیاده کردن قوانین اسلام و اجرای قوانین و احکام الهی در جامعه بود به همین جهت به محض این که مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، ایشان به مدینه هجرت کرده و به کمک مردم آن شهر و مهاجرانی که از مکه آمده بودند حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می شد پی ریزی نمود .

۷- دلایل نیازمندی جامعه اسلامی به ولایت و حکومت اسلامی را نام ببرید .

پاسخ : ۱- جامعیت دین اسلام ۲- ضرورت اجرای احکام اسلامی ۳- پذیرش ولایت الهی و نپذیرفتن حاکمیت طاغوت
۴- حفظ استقلال جامعه ی اسلامی در برابر کفار

۸- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

ولایت و سرپرستی جامعه برای اجرای قوانین الهی را ولایت معنوی می گویند . پاسخ : غلط است

گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است .

پاسخ : صحیح است

۹- از قلمروهای رسالت پیامبر اکرم (ص) تعلیم و تبیین تعالیم دین (مرجعیت دینی) را توضیح دهید .

پاسخ : پیامبر (ص) تنها رساننده ی وحی نبود بلکه وظیفه ی تفسیر و تبیین قرآن را نیز برعهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه ی عمل کردن به آن را بیاموزند از این رو گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است پس ایشان بزرگ ترین و اولین معلم قرآن بوده است .

۱۰- از نظر امام باقر (ع) اسلام بر چند پایه استوار است نام ببرید ؟ مهم ترین آن کدام است ؟

پاسخ : اسلام بر ۵ پایه استوار است که عبارتند از : ۱- نماز ۲- زکات ۳- روزه ۴- حج ۵- ولایت (مهم ترین آن)

۱۱- بالاترین و برترین مقام پیامبر (ص) چیست ؟ و میزان درک افراد از این مقام به چه چیزی بستگی دارد ؟ پاسخ : ولایت معنوی برترین و بالاترین مقام پیامبر (ص) است - میزان بهره مندی انسان ها از این هدایت به درجه ی ایمان و عمل آنان بستگی دارد یعنی مؤمنان به میزانی که چشم باطنشان باز شود و پرده هایی از عالم غیب کنار رود مرتبه ای از این ولایت را درک می کنند .

۱۲- چرا ولایت مهم ترین رکن در استواری اسلام است ؟

پاسخ : زیرا اگر ولایت و حکومت اسلامی برقرار شود فرصت اجرای تمام احکام دین از جمله نماز ، روزه ، زکات و حج فراهم می شود و مردم اعمال خود را در سایه ی ولایت الهی انجام می دهند .

۱۳- ترجمه کنید : « قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ »

ترجمه پاسخ : بگو از خدا و رسول پیروی کنید، پس اگر روی برگردانند ، پس به راستی خداوند کافران را دوست ندارد
۱۴- « حفظ استقلال جامعه ی اسلامی در برابر کفار » یکی از دلایل نیاز جامعه ی اسلامی به « حکومت و ولایت » است ، این را توضیح دهید .

پاسخ : طبق قاعده ی نفی سیل قرآن سلطه ی بیگانگان را بر مسلمانان نمی پذیرد . وبا توجه به این که مستکبران همواره در پی تسلط بر منابع مادی آنان هستند لذا تشکیل حکومت اسلامی با آن رهبری که خدا معین فرموده هم مانع سلطه بیگانگان می شود و هم می تواند روابط سیاسی ، اقتصادی و فرهنگی را با سایر کشورها به گونه ای تنظیم کند که جامعه ی اسلامی استقلال خود را در جهات مختلف حفظ نماید .

درس پنجم :

۱- ترجمه و پیام آیه : « يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ... »

ترجمه پاسخ : ای پیامبر آن چه از پروردگارت بر تو نازل شده ابلاغ کن ، و اگر انجام ندهی پس رسالت او را به انجام نرسانده ای

موضوع : تعیین حضرت علی (ع) به عنوان جانشین خود (اشاره به محتوای حدیث غدیر دارد)

۲- دو مورد از نکاتی را که پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با قرآن و اهل بیت (ع) در حدیث « ثقلین » بیان فرمودند، بنویسید.

پاسخ : الف : قرآن و اهل بیت دو چیز گرانبها است که پیامبر (ص) در میان امت به جا گذاردند ب : قرآن و اهل بیت همواره با هم اند و از هم جدا نمی شوند . ج : چون قرآن همیشگی است وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی خواهد بود . د : هرکسی به آن دو تمسک جوید هرگز گمراه نمی شود .

۳- بر اساس حدیث ثقلین دو چیز گرانبها که پیامبر (ص) پس از رحلت خود برای مردم به جا گذاشتند چه بود و درباره ی آن ها چه سفارش فرمود ؟

پاسخ : کتاب خدا و عترت - سفارش فرمود تا وقتی که به این دو تمسک جوید هرگز گمراه نمی شوید و این دوهیچگاه از هم جدا نمی شوند .

۴- حدیث را تکمیل و ترجمه آن را بنویسید : « مَنْ مَاتَ »

ترجمه و تکمیل پاسخ : مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفِ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً هر کسی که بمیرد و امام زمان خود را نشناخته باشد به مرگ جاهلی مرده است .

٥- ترجمه و پیام آیه: « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَاولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... »

ترجمه پاسخ: ای کسانی که ایمان آورده اید خدا و پیامبر را اطاعت کنید و صاحبان امر که از شمایند .

پیام و موضوع آیه : هر مسلمانی در هر عصر و زمانی که زندگی می کند باید در کارهای خود فرمانبردار خداوند ، پیامبر اکرم (ص) و ولی امر مسلمین باشد .

۶- يَكْ پيام آيه: « اِنَّمَا يُرِيدُ اللهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَ يَطْهَرَ كُمْ تَطْهِيراً » را بنويسيد .

پاسخ: این آیه اشاره به عصمت حضرت علی، فاطمه، امام حسن و امام حسین علیهم السلام دارد.

۷- حدیث « مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَى مَوْلَاهُ » درباره چه واقعه ای است ؟

پاسخ: درباره ی واقعه ی غدیر و ولایت حضرت علی (ع).

۸- این آیه را تکمیل ترجمه کنید و بگویید به چه آیه ای مشهور است: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا.....»

پاسخ: إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

این آیه به آیه ی ولایت مشهور است. (اشاره به ولایت امام علی (ع) دارد .

ترجمه پاسخ: همانا خدا و رسولش سرپرست شماست و مشانی که ایمان آورده اند ، کسانی که نماز را به پا می دارند و صدقه می دهند در حالی که در رکوع هستند .

۹- چرا نیاز به امام پس از پیامبر نه تنها از بین نمی رود ، بلکه بیش تر هم می شود ؟

پاسخ : زیرا با گذشت زمان و گسترش سرزمین اسلامی ، فرقه ها و اندیشه های مختلف ، مسائل جدید و طرز فکرها ی گوناگون به وجود می آیند هم چنین روابط اجتماعی به مرحله ی پیچیده تری وارد می شود و به احکام و قوانین جدیدی نیاز پیدا می کند که بدون وجود یک مفسر معتبر وحی ، پاسخ گویی صحیح به این نیازها ممکن نیست .

۱۰- چرا تنها خداوند می تواند فرد شایسته ی مقام امامت را معرفی کند ؟

پاسخ: از آن جا که همه ی مسئولیت های پیامبر اکرم(ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد باید صفات و ویژگی های خاصی داشته باشد تا در درستی راهنمایی ها و فرمان های وی به یقین و اطمینان برسند . از جمله این ویژگی ها عصمت است و تشخیص عصمت برای انسان ها ممکن نیست بنابراین همان طور که پیامبر از طرف خدا معین می شود تنها کسی که می تواند فرد شایسته ی مقام امامت را معرفی کند خداست .

درس نهم :

۱- شیعه در لغت به چه معناست؟ (ذکر دومورد)

پاسخ: به معنای پیرو، یار و طرفدار

۲- مقام و منزلت حضرت علی (ع) نزد خدا و رسول اکرم (ص) به سبب بی نظیر و بی مانند ایشان است. پاسخ: ۱- ایمان (جاخالی اول) ۲- عمل (جاخالی دوم)

۳- برای حفظ همستگی و وحدت میان مسلمانان چه نکاتی باید رعایت شود؟

پاسخ: ۱- از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. ۲- دشمنان در صدد تفرقه بین مسلمانان هستند ما باید هوشیار باشیم که به دام تفرقه نیفتیم ۳- خود را از سایر مسلمانان دور ندانیم و برای پیروزی عزت و سربلندی مسلمانان تلاش کنیم ۴- از مظلومان مسلمان در تمام نقاط جهان با روش درست دفاع کنیم. ۵- اعتقادات خود را بادانش و استدلال، اعتلاء و ارتقاء بخشیم ۶- به عنوان پیرو امام علی (ع) طوری زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران به تشیع نشویم

۴- شیعه با عمل و شیعه ی بدون عمل باعث چه می شود ؟

پاسخ : شیعه ی با عمل سبب علاقه مندی مردم جهان به پیامبر (ص) و اهل بیت ایشان می شود . شیعه ی بدون عمل دوری مردم به آن بزرگواران را در پی دارد . و این خود گناه بزرگی محسوب می شود .

۵- پیام امام خمینی به مسلمانان در مورد حفظ وحدت و همبستگی بنویسید .

پاسخ : ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید به پاخیزید و در زیر پرچم توحید و درسایه ی تعلیمات اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرت ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید و مجد اسلام را اعاده نمایید .

۶- چند مورد از موارد اشتراک شیعه و سنی بنویسید . (باورهای مشترک زمینه ساز وحدت کدامند ؟)

پاسخ : اعتقاد به خدا ، پیامبر اکرم (ص) ، قرآن و قیامت زمینه ساز وحدت بین ما مسلمانان است .

۷- از سخن پیامبر اکرم (ص) « من شهر علمم و علی در آن است هر کس می خواهد به این علم برسد باید از در آن وارد شود » چه نکاتی به دست می آید ؟

پاسخ : ۱- امام علی (ع) پس از پیامبر (ص) از همه داناتر است ۲- امام علی (ع) در علم خود معصوم است و گرنه رسول خدا (ص) نمی فرمود که همه باید به ایشان مراجعه کنند . ۳- بر مردم واجب است که از دانش امام علی (ع) بهره ببرند .

۸- چرا رسول خدا در هر فرصتی به صورت های گوناگون فضائل امام علی (ع) را برای مردم بیان می کردند ؟

پاسخ : تا دل های آن ها را برای پذیرفتن امامت و رهبری کسانی آماده کند که میان عرب و غیر عرب تفاتی قائل نمی شدند و مردم را به تعقل ، عدالتن و بندگی خدا فرا می خواندند .

درس هفتم :

۱- مسایلی که پس از رحلت پیامبر (ص) موجب تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث ایشان شد را بنویسید .

پاسخ : الف : تفسیر و تبیین آیات قرآن و معارف اسلامی توسط برخی عالمان وابسته به قدرت و گروهی از علمای اهل کتاب مطابق با افکار خود یا موافق با منافع قدرتمندان ب : قدرت دادن به اندیشه های انحرافی توسط حاکمان ظالم بنی امیه و بنی عباس ج : جعل احادیث از سوی دنیا دوستان برای نزدیکی به حاکمان د : نقل داستان های خرافی درباره ی پیامبران توسط برخی از علما در مساجد .

۲- تفاوت اساسی حکومت بنی امیه و بنی عباس با رهبری رسول خدا (ص) در چه چیزهایی بود ؟

پاسخ : الف : حکومت پیامبر (ص) برپایه ی برابری و مساوات بود و ملاک کرامت تقوا بود . ب : پیامبر اکرم (ص) مردم را به مبارزه و ستم فرا می خواندند ج : آنان که نزد اشراف مکه و مدینه منزلت بالایی نداشتند و بی ارزش تلقی می شدند نزد پیامبر (ص) صاحب منزلت شدند .

۳- چگونه پس از رحلت رسول خدا (ص) ظهور شخصیت ها و الگوهای غیر قابل اعتماد افزایش یافت ؟

پاسخ : هرچه از زمان پیامبر (ص) فاصله بیشتر می شد شخصیت های اصیل اسلامی به خصوص اهل بیت پیامبر (ص) به انزوا کشیده می شدند و افرادی که در تفکر و اندیشه یا در عمل و اخلاق یا هردو از معیارهای اسلامی به دور بودند در جامعه جایگاهی برجسته پیدا می کردند این گونه شخصیت ها در دستگاه حکومت بنی امیه و بنی عباس صاحب موقعیت می شدند و به شهرت می رسیدند .

۴- دو مورد از اشکالات اساسی که به سبب ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص) (نگهداری حدیث از طریق حافظه) به وجود آمد را بنویسید.

پاسخ : الف : احتمال خطا افزایش یافت و در نتیجه کلمات جا به جا و برخی عبارت ها و گاه خود احادیث فراموش می شدند ب : شرایط مناسب برای جاعلان حدیث فراهم می آمد که براساس اغراض شخصی به جعل یا تحریف پردازند یا از ذکر برخی احادیث خودداری کنند . ج : نوشته نشدن حدیث سبب می شد که مدرک و منبعی که از طریق آن بتوان احادیث درست را از نادرست تشخیص داد ، در دست نباشد . د : **مهم تر از همه** این که بی بهره ماندن مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت و دخالت سلیقه ی شخصی در احکام دین .

۵- از مسائل و مشکلات سیاسی ، اجتماعی و فرهنگی پس از رحلت پیامبر (ص) (دوره ی ائمه) را بنویسید . **پاسخ :** ۱- ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر (ص) ۲- پیدایش مسائل جدید با گسترش دنیای اسلام ۳- تحریف در اندیشه های اسلامی و جعل احادیث ۴- ظهور شخصیت ها و الگوهای غیر قابل اعتماد ۵- تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت قیصری و کسرای .

۶- کدام یک از مشکلات سیاسی ، اجتماعی باعث شد که با فاصله گرفتن از زمان پیامبر اکرم (ص) شخصیت های اصیل اسلامی به انزوا کشیده شوند ؟ توضیح دهید .

پاسخ : ظهور شخصیت ها و الگوهای غیر قابل اعتماد - عموم مردم در افکار و اعتقادات و رفتار و عمل ، دنباله رو شخصیت های برجسته ی جامعه خود هستند و آن ها را اسوه قرار می دهند اگر این الگوها صاحب کمالات و ارزش های الهی باشند مردم نیز به نسبت همت و استعداد خود از این کمالات و ارزش ها بهره مند می شوند و اگر آن ها به سوی زشتی و بدی ها بروند بیشتر مردم نیز از آن ها دنباله روی خواهند کرد .

۷- چرا ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر (ص) ، پیروان ائمه (ع) را از منبع مهم هدایت بی بهره نکرد؟ **پاسخ :** زیرا احادیث پیامبر (ص) نزد پیروان ائمه (ع) حفظ شده بود و شیعیان این احادیث را از طریق امامان معصوم به دست می آورند .

۸- چگونه عالمان وابسته به قدرت ، سعی در تحریف معارف اسلامی داشتند ؟ **پاسخ :** عالمان وابسته به قدرت از موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی مطابق با افکار خود و موافق قدرتمندان پرداختند .

درس هشتم :

۱- تقیّه را تعریف کنید . چرا ائمه گاهی از این روش استفاده می کردند ؟ **پاسخ :** ائمه بزرگوار ما می کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت داشت مخفی نگه دارند به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن ، کمتر ضربه بخورند . آن ها از این روش استفاده می کردند تا با مخفی نگه داشتن ارتباطشان با یاران خود نگذارند حاکمان بنی امیه و بنی عباس یاران صمیمی ، قابل اعتماد و فداکار را شناسایی کنند و به شهادت برسانند .

۲- امامان بزرگوار ما « در مجاهده برای حکومت عدل » از چه اصولی تبعیت می کردند (نام ببرید). **پاسخ :** ۱- عدم تأیید حاکمان ۲- معرفی خود به عنوان امام برحق ۳- آگاهی بخشی به مردم

۴- انتخاب شیوه های درست مبارزه .

۳- تقیه از زمان کدام امام معصوم (ع) اجرا شد؟ پاسخ: از زمان امام سجاد (ع)

۴- امامان (ع) در راستای ولایت ظاهری از دو جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند، آن دو جهت چیست توضیح دهید.

پاسخ: اول: از آن جهت که رهبری و اداره ی جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود که برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات حاکمان غاصب را برکنار کنند. دوم: از آن جهت که سکوت در مقابل ظلم و زیر پا گذاشتن قوانین اسلامی را گناه می دانستند و معتقد بودند که اگر حاکمی حقوق مردم را زیر پا گذارد و به احکام اسلامی عمل نکند براساس حکم امر به معروف و نهی از منکر باید با او مقابله و مبارزه کرد.

۵- چرا ائمه معصومین (ع) در مجاهده از اصل «آگاهی بخشی به مردم» تبعیت می کردند؟

پاسخ: ائمه معتقد بودند که عامل اصلی حکومت جباران و ستمگران ناآگاهی مردم است به همین جهت در مبارزه ی خود علیه حاکمان بر آگاهی مردم تکیه می کردند و به شیوه های مختلف برای آگاهی بخشی به مردم می کوشیدند.

۶- ترجمه و پیام آیه زیر بنویسید: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى»

ترجمه پاسخ: بگو از شما برای آن پاداشی نمی خواهم مگر دوستی با خویشان.

پیام و موضوع آیه: پیامبر (ص) از پیروانش هیچ پاداشی جز دوستی با خاندانش نمی خواهد.

۷- نام دو کتاب حدیث که در آن سخنان رسول خدا (ص) و ائمه اطهار (ع) گرد آمده است را بنویسید

پاسخ: کافی - من لایحضره الفقیه - التهذیب - الاستبصار.

۸- گردآورندگان کتاب های حدیثی مقابل را بنویسید. الف) کافی: ب) الاستبصار

پاسخ: (کافی: مرحوم کلینی) (الاستبصار: مرحوم شیخ طوسی)

۹- اقدامات مربوط به مرجعیت علمی + مرجعیت دینی (امامان (ع) را نام ببرید.

پاسخ: ۱- تعلیم و تفسیر قرآن کریم ۲- اقدام برای حفظ سخنان و سیره ی پیامبر (ص) ۳- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو ۴- تربیت شخصیت های اسلامی.

۱۰- روش های متفاوت ائمه ی اطهار (ع) در زندگی سیاسی - اجتماعی به ما چه می آموزد؟

پاسخ: این که در مواجهه با مسائل مختلف در شرایط گوناگون با حفظ اصول، در هر موقعیت وظیفه و مسئولیت خویش را متناسب با شرایط زمان و مکان تشخیص دهیم.

۱۱- هریک از عبارات سمت راست با کدام یک از عبارات سمت چپ (مسئولیت های مقام امامت) ارتباط دارند؟

۱- اقدام برای حفظ سخنان و سیره ی پیامبر (ص)	الف) اقدامات مربوط به مرجعیت دینی (علمی)
۲- پاسخ به نیازهای مؤمنان از طریق معنوی و غیبی	ب) مجاهده در راستای ولایت ظاهری
۳- تربیت شخصیت های اسلامی	ج) راهنمایی و یاری مردم با ولایت معنوی
۴- آگاهی بخشی به مردم	

۱۲- از مسئولیت های مقام امامت «ولایت معنوی امامان (ع)» را شرح دهید. پاسخ: پس از رسول

خدا (ص) ائمه اطهار (ع) واسطه ی خیر و برکت و رحمت در جهان هستی هستند و علاوه بر راهنمایی ها و یاری ظاهری، به اذن خداوند از طریق معنوی و غیبی نیز به نیازهای مؤمنان پاسخ می دهند و آنان را به مقصود می رسانند.

۱- غیبت امام زمان (عج) در مقابل « ظهور » است یا « حضور » ؟ توضیح دهید.

۱-۱ چرا حضرت مهدی (عج) را غایب نامیده اند ؟ منظور از این غیبت را توضیح دهید .

پاسخ : ایشان از نظرها غایب اند - غیبت در مقابل ظهور است نه حضور ، امام را غایب نامیده اند زیرا ایشان از نظرها غایب است نه این که در جامعه حضور ندارد ایشان چون خورشید عالم تاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می تاباند به عبارت دیگر این انسان ها هستند که امام را نمی بینند ، نه این که ایشان در بین مردم حضور نداشته باشد .

۲- چرا غیبت امام عصر (عج) به « خورشید پشت ابر » تشبیه شده است ؟ پاسخ : زیرا ایشان از نظرها غایبند نه این که در جامعه حضور ندارند ایشان چون خورشید عالم تاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می تاباند . به عبارت دیگر این انسان ها هستند که امام را نمی بینند نه این که ایشان در بین مردم حضور نداشته باشند.

۳- امام عصر (عج) رهبری خود را در عصر غیبت به چه چیز تشبیه کرده اند ؟

پاسخ : خورشید پشت ابر (امام عصر (عج) می فرماید : بهره بردن از من در عصر غیبت مانند بهره بردن از آفتاب است هنگامی که پشت ابرها باشد)

۴- علت غیبت امام عصر (عج) چیست ؟ توضیح دهید.

پاسخ : به سبب قدر شناسی و ناسپاسی و در خطر بودن جان آن حضرت ، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد ، خداوند نعمت هدایت را با وجود انبیاء و اولیای خود کامل کرد و راه رسیدن به رستگاری را به انسان ها نشان داده است ، علاوه بر این انبیاء و امامان نه تنها راه سعادت را به مردم معرفی کردند بلکه در راه نجات مردم کوشیدند اما ناسپاسی این مردم و قدر شناسی آنان موجب شهادت یازده تن از ائمه شد و از سوی دیگر حاکمان بنی عباس نیز در صدد بودند که مهدی موعود (عج) را به محض تولد از بین ببرند .

۵- علت غیبت امام عصر (عج) و تداوم آن را بنویسید .

پاسخ : به سبب قدر شناسی و ناسپاسی و در خطر بودن آن حضرت ، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده ی غیبت ادامه یابد . تداوم این غیبت نیز بر اثر باقی ماندن همان عوامل و عدم آمادگی مردم برای ظهور است .

۶- بر اساس آیه ی : « إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ » علت غیبت امام عصر (عج) چیست ؟

پاسخ : اگر اکثریت یک ملت خواستار عدالت نباشند و با ظلم مبارزه نکنند همه گرفتار حاکمان ظالم و ستمگر خواهند شد و از زندگی در جامعه ای با قوانین عادلانه بی نصیب خواهند ماند ، به همین جهت قرآن کریم می فرماید که تا گروه ها ، اقوام و ملت ها تغییر نکنند خداوند نیز اوضاع و شرایط زندگی آنان را تغییر نخواهد داد . بنابراین علت غیبت امام عصر (عج) عدم آمادگی روح جمعی جامعه می باشد .

۷- عبارت قرآنی « إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ » را ترجمه کنید و بنویسید به چه مطلبی

اشاره دارد ؟ ترجمه : به راستی خداوند تغییر نمی دهد سرنوشت گروهی را تا زمانی که خودشان سرنوشت خودشان را تغییر دهند . موضوع : تا ملت ها و اقوام تغییر نکنند خداوند نیز اوضاع و شرایط زندگی آنان را تغییر نخواهد داد

(سرنوشت هر قومی به دست خودشان رقم می خورد)

۸- رهبری امام زمان (عج) در عصر غیبت به تشبیه شده است . پاسخ : خورشید پشت ابر

۹- آیا می توان « زمان ظهور » امام عصر (عج) را تعیین کرد ؟ مختصراً توضیح دهید .

پاسخ : خیر - تعیین زمان ظهور در اختیار خداست و از این امور جز خداوند کس دیگری آگاهی ندارد بنابراین کسانی که زمان ظهور را تعیین می کنند دروغگویند .

۱۰- چرا تعیین زمان ظهور امام عصر (عج) تنها در اختیار خداوند است ؟ توضیح دهید . پاسخ : زیرا

آن چه برای ظهور لازم است ، احساس جهانی برای امداد الهی و کمک غیبی ، نا امیدی از همه ی مکاتب غیر الهی و آمادگی لازم پیروان و یاران امام برای همکاری با ایشان است و از این امور جز خداوند کس دیگری آگاهی ندارد .

۱۱- غیبت صغری را تعریف کنید .

پاسخ : مرحله اول امامت حضرت ولی عصر(عج) که از سال ۲۶۰ پس از شهادت امام حسن عسکری(ع) آغاز شده و تا سال ۳۲۹ طول کشیده است غیبت صغری نامیده می شود . یعنی دوره ای که امام عصر(عج) از طریق نائبان چهارگانه با شیعیان ارتباط داشتند .

۱۲- بخش اصلی رهبری امام عصر (عج) مربوط به کدام قلمرو است و چگونه انجام می شود ؟

پاسخ : قلمرو ولایت معنوی - ایشان که به اذن خداوند از اعمال انسان ها آگاه است به صورت های مختلف افراد مستعد و به ویژه شیعیان و محبان خویش را از امدادهای معنوی در جهت رشد و تعالی روحی برخوردار می سازند

۱۳- ایجاد تغییر و تحوّل در جامعه ای که گرفتار بی عدالتی می باشد ، چگونه امکان پذیر است ؟

پاسخ : در جامعه ای که گرفتار بی عدالتی است تصمیم یک فرد یا گروهی محدود برای برقراری عدالت اگر از همراهی اکثریت برخوردار نباشد به نتیجه نمی رسد ، برقراری عدالت به تحول درونی همه یا بیشتر افراد نیاز دارد یعنی روح جمعی جامعه باید آماده و پذیرای آن شود بنابراین اگر اکثریت خواستار عدالت نباشند و با ظلم مبارزه نکنند همه ی آن ها گرفتار حاکمان ظالم و ستمگر خواهند شد و از زندگی در جامعه ای با قوانین عادلانه بی نصیب خواهند ماند

۱۴- امام حسن عسکری (ع) در ارتباط با فرزندش حضرت مهدی (عج) چه اقداماتی انجام داد ؟

پاسخ : امام عسکری(ع) در ارتباط با فرزندش دو وظیفه را عهده دار بودند ۱- حفظ فرزندش از گزند خلفای عباسی ۲- اثبات وجود ایشان و اعلام امامتش به عنوان امام دوازدهم

۱۵- نائبان چهارگانه در دوره ی غیبت صغری چه مسئولیتی بر عهده داشتند ؟

پاسخ : این افراد رابط میان مردم و امام عصر (عج) بودند .

۱۶- طولانی بودن عمر حضرت مهدی (عج) چگونه امکان پذیر است ؟

پاسخ : برخی امور از نظر عقلی امکان پذیر نیستند و محال است در جهان خارج تحقق پیدا کنند اما برخی امور هستند که تحقق آن ها از نظر عقلی امکان پذیر است اما شرایط عوامل خارجی بسیار زیادی باید دست به دست دهند تا آن امور تحقق یابد . این ها امور غیر مادیاند و نه غیر عقلی . از نظر عقلی بدن انسان می تواند هزاران سال زنده بماند و از آن جا که همه ی عوامل و شرایط طول عمر در اختیار خداوند است به قدرت و اراده ی خود جسم مبارک امام عصر(عج) را جوان نگه می دارد تا آن حضرت به حیات خود ادامه دهد .

۱۷- دو نمونه از موارد ولایت معنوی (یاری و دستگیری شیعیان) توسط امام عصر(عج) را بنویسید .

پاسخ : هدایت باطنی افراد - حل بعضی از مشکلات علمی علماء - خبر دادن از پاره ای رویدادها - دستگیری از درماندگان - شفای بیماران - دعا برای مؤمنان

۱۸- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.

بخش اصلی رهبری امام مهدی (عج) مربوط به قلمرو ولایت معنوی است . (به صورت جای خالی)

پاسخ : صحیح است (اگر جا خالی باشد قلمرو ولایت معنوی پاسخ صحیح است)

غیبت امام مهدی (عج) در دوره ی غیبت ، در مقابل حضور است نه ظهور .

پاسخ : غلط است (غیبت امام مهدی (عج) در مقابل ظهور است نه حضور)

۱۹- تکمیل کنید : امام زمان (عج) در دوره ی غیبت صغری از طریق افرادی خاص که به معروفند، با شیعیان ارتباط داشت .

پاسخ : نواب اربعه (نائبان چهارگانه)

۲۰- ولایت معنوی امام زمان (عج) در عصر « غیبت کبری » را توضیح دهید .

پاسخ : با توجه به این که این مقام نیازمند حضور آشکار آن حضرت نیست در عصر غیبت نی هم چنان برعهده ی ایشان است ، عالم خلقت از برکات ایشان بهره می برد و خورشید وجودشان به هستی گرمی و حیات می بخشد ، در مواقع حساس و سرنوشت ساز امدادهای خود را به اذن خداوند به مسلمانان می رساند و آنان را که دارای شایستگی ویژه ای باشند به نحو خاص دستگیری می کند و نفس و روحشان را با هدایت های غیبی خود به کمال می رساند .

۲۱- ترجمه کنید « إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ » . ترجمه پاسخ : به راستی

خداوند وضع هیچ گروهی را دگرگون نکند، مگر آن که آنان خودوضع خویش را دگرگون کنند .

۲۲- بر اساس آیه ی : « إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ » زمینه سازهلاکت و بدبختی یا عزت و سربلندی یک جامعه چه کسانی هستند ؟

پاسخ : خود انسان ها (خود افراد جامعه) هستند . زیرا خداوند سرنوشت قومی تا خود نخواهند تغییر نمی دهد .

۲۳- غیبت امام زمان (عج) تا چه زمانی ادامه دارد ؟

پاسخ : تا جامعه ی انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آن حضرت را پیدا کند .

درس دهم :

۱- چه کسانی می توانند یاران راستین امام زمان (عج) باشند ؟ پاسخ : کسانی که قبل از ظهور تمرین کرده و در صحنه ی درگیری های فکری و اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل در جبهه ی حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون خصائلی چون شجاعت ، عزت نفس ، بلند همتی و را در خود پرورانده باشند .

۲- توضیح دهید آیا کسانی که فقط با دعا و گریه منتظر ظهور حضرت ولی عصر (عج) هستند می توانند یاران راستین امام باشند ؟

پاسخ : خیر- زیرا کسانی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کنند و در نبرد حق علیه باطل، عدالت خواهان علیه ستم پیشگان و پابرهنگان علیه مستکبران حضور نداشته باشند، چنین کسانی جوهره ی شجاعت از جان گذشتگی و صلابت روحی را به دست خواهند آورد و در نبرد سهمگین سپاه امام علیه ستمکاران جهان ، صحنه را ترک خواهند کرد .

۳- به اعتقاد جامعه شناسان « پویایی جامعه شیعه » در طول تاریخ به چه عواملی وابسته بوده است ؟

پاسخ : الف : گذشته ی سرخ - اعتقاد به عاشورا و آمادگی برای ایثار و شهادت در راه عدالت خواهی ، آرمان گرایی و حقیقت جویی ب : آینده ی سبز - باور به مهدویت و نپذیرفتن حکومت های طاغوتی و تلاش برای گسترش عدالت و انسانیّت در سراسر جهان .

۴- چهار مورد از ویژگی های یاران راستین امام عصر(عج) را براساس فرمایش حضرت علی (ع) بنویسید. پاسخ: درامانت خیانت نکنند - پاکدامن باشند - اهل دشنام و کلمات زشت نباشند - به ظلم و ستم خونریزی نکنند - ساده زیست باشند - لباس های فاخر نپوشند - به یتیمان ستم نکنند - شراب ننوشند .

۵- پیام آیه : « وَ تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ » را بنویسید . ترجمه پاسخ : و می خواهیم منت نهیم بر کسانی که ناتوان شمرده شده اند در زمین و قرار دادیم آن ها را پیشوایان و قرار دادیم آن را وارثان .

پیام و موضوع : این آیه دیدگاه اسلام را درباره ی آینده ی تاریخ بیان می کند و این که در نهایت پیشوایی و رهبری از آن مستضعفان جهان خواهد بود و خواست و وعده ی الهی پیروزی حق بر باطل می باشد .

۶- پیامبران برای تحقق وعده های الهی در پایان تاریخ از چه طرح خاصی سخن گفته اند؟

پاسخ : آنان می گویند که در پایان تاریخ درحالی که شرایط کاملاً آماده شده است یک ولی الهی ظهور می کند و حکومت جهانی و عادلانه ای را تشکیل می دهد که فقط براساس دین خدا اداره می شود .

۷- جامعه ی منتظر چگونه جامعه ای است ؟ (ویژگی های جامعه منتظر در عصر غیبت)

پاسخ : جامعه ی منتظر به واقعیت های ناهنجار موجود « نه » می گوید و به امید فردای درخشان تلاش می کند جامعه ی منتظر حکومت طاغوت را برنمی تابد درمقابل آن می ایستد و مقاومت می کند . جامعه ی منتظر می کوشد در جهت همان نوع از جامعه ای که انتظارش ا می کشد حرکت کند .

۸- اعتقاد شیعه در مورد موعود چیست ؟

پاسخ : بنابر سخنان صریح پیامبر(ص) و ائمه (ع) موعود ومنجی انسان ها دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری، حضرت مهدی (عج) هم نام پیامبر و کنیه ی پیامبر یعنی ابوالقاسم است ، ایشان آخرین ذخیره ی الهی است و با توجه خاص خداوند به حیات خود ادامه می دهد تا این که به اذن خداوند ظهور می کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می دهد .

۹- پیام و ترجمه آیه : « وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي زُبُورٍ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ »

ترجمه پاسخ : و علاوه بر قرآن در کتاب زبور نوشتیم که زمین به بندگان صالح و درستکار خداوند خواهد رسید

پیام آیه : علاوه بر قرآن در کتاب زبور آمده است که زمین به بندگان صالح و درستکار خداوند خواهد رسید

۱۰- توضیح دهید خدا پرستان درباره ی آینده ی تاریخ چه اعتقادی دارند ؟ پاسخ : خداپرستان معتقدند یکی از نام های خداوند حق است و اوست که با حکمت خود ، جهان را اداره می کند بر اساس وعده ی الهی باور دارند که آینده ی نهایی جهان از آن حق خواهد بود و باطل شکست خورده و مغلوب صحنه را ترک خواهد کرد .

۱۱- دو فایده ی معلوم بودن مشخصات امام زمان (عج) و حضور ایشان در جامعه را بنویسید .

پاسخ : ۱- هرماجراجوی فریب کاری که بخواهد خود را مهدی موعود معرفی کند به زودی شناخته می شود و مردم هوشیار فریب او را نمی خورند . ۲- پیروان آن حضرت ، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند و می دانند که ایشان از اعمال شیعیان آگاه اند و از فداکاری ها و مجاهدت مؤمنان اطلاع دارند . ۳- آنان احساس می کنند که با امام حاضر و ناظر خود می توانند گفت و گو کنند ، خواسته ها و تمایلات درونی خود را با ایشان درمیان بگذارند و برای به دست آوردن رضایت ایشان با امید و نشاط و پویایی تلاش کنند . ۴- جامعه به صورت های گوناگون از هدایت امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردد .

۱۲- چگونه همه ی ادیان درباره ی اعتقاد به موعود و الهی بودن پایان تاریخ اتفاق نظر دارند ؟

پاسخ : پیامبران الهی برای تحقق وعده های الهی از طرح خاصی برای پایان تاریخ سخن گفته اند . آنان می گویند که در پایان تاریخ درحالی که شرایط کاملاً آماده شده است یک ولی الهی ظهور می کند و حکومت جهانی و عادلانه ای تشکیل می دهد که فقط براساس دین خدا اداره می شود این عقیده اصلی پیامبران الهی است .

۱۳- چرا ایجاد آمادگی برای ظهور امام عصر(عج) باید در همه ی ابعاد علمی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی باشد ؟

پاسخ : زیرا امام زمان (عج) یارانی توانمند در همه ی ابعاد می خواهد یارانی که بتوانند مسئولیت های بزرگ عصر ظهور را به دوش گیرند و با هدایت امام خود جامعه ای برخوردار از همه ی مواهب طبیعی و سرشار از شور و نشاط زندگی بنا کنند که در آن خبری از فقر ، عقب ماندگی ، جهل و ظلم و تبعیض نباشد .

۱۴- ترجمه کنید : «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ» بر اساس این آیه چه آینده ای برای تاریخ انسان پیش بینی شده است ؟

ترجمه پاسخ : او کسی است که پیامبرش را با هدایت و دین حق فرستاد

پیام و موضوع : آینده ی نهایی جهان از آن حق خواهد بود و باطل شکست خورده و مغلوب صحنه را ترک خواهد کرد

۱۵- چرا تقویت ایمان یکی از مسئولیت های شخص منتظر در عصر غیبت است ؟

پاسخ : عصر غیبت ، عصر دودلی ها و شک و تردید هاست در این دوره فتنه های گوناگون و اندیشه های رنگارنگ پیدا می شوند و بی ایمانی را تبلیغ می کنند. مؤمن حقیقی به خود تردید راه نمی دهد و با یقین برای فردای روشن آماده می شود

۱۶- چهار مورد از مسئولیت های « شخص منتظر » (منتظران) در دوره ی غیبت را نام ببرید .

پاسخ : ۱- تقویت ایمان ۲- ایجاد آمادگی در خود و جامعه ۳- تقویت معرفت و محبت به امام ۴- پیروی از امام عصر(عج) ۵- دعا برای ظهور امام عصر(عج)

۱۷- تکمیل کنید : نگاه مثبت دین به آینده ی تاریخ و اعتقاد به حضرت مهدی (عج) اصلی به نام « » را در دل زنده کرده است . پاسخ : انتظار

۱۸- مهر و عشق به امام زمان (عج) در « شخص منتظر » چه تغییراتی پدید می آورد ؟

پاسخ : ۱- شخص عاشق برای جلب رضایت امام تلاش می کند ۲- شخص عاشق امام را اسوه ی خود قرار می دهد و ویژگی های خوب را در خود بوجود می آورد ۳- او را فعال و با نشاط کند و امید به آینده ی زیبا را در او افزایش می دهد

درس یازدهم :

۱- ولی فقیه را تعریف کنید. **پاسخ :** از میان فقیهان دارای شرایط ، آن کس که توانایی لازم برای برپایی و اداره ی حکومت را دارد ، براساس احکام دین رهبری جامعه را به دست می گیرد و به پیاده کردن قوانین الهی در جامعه اقدام می کند ، فقیهی که مسئولیت را بر عهده دارد ولی فقیه می نامند .

۲- راههای شناخت « مرجع تقلید (فقیه واجد شرایط) » را بنویسید.

پاسخ : الف : خود ما به اندازه ای از علم فقه اطلاع داشته باشیم که بتوانیم فقیه دارای شرایط را بشناسیم و تشخیص دهیم .
ب : از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتوانند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهند ، پرسیم ج : یکی از فقیهان آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه دارای شرایط است .

۳- تقلید را تعریف کنید. پاسخ: کسانی که خود در احکام دین متخصص نیستند به متخصصان (فقیهان) مراجعه می کنند تا اعمال آن ها موافق موازین دین باشد به این مراجعه پیروی یا تقلید می گویند .

۴- مقصود از تقلید در احکام دینی چیست ؟

پاسخ: مراجعه به متخصص دین (مرجع تقلید) و عمل به احکام شرعی براساس حکم ایشان

۵- تقلید برای چه کسانی لازم است ؟ شامل چه زمینه هایی می شود ؟

پاسخ: ۱- برای کسانی که خود در دین و احکام شرعی تخصص ندارند

۲- در زمینه های احکام دین ، مسائل فردی و اجتماعی .

۶- با توجه به احادیث ، شرایط مرجع و فقهی که شایسته پیروی است را بنویسید.

پاسخ: ۱- با تقوا و عادل باشد ۲- زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب به نیازهای روز استخراج کند ۳- در رشته تخصصی خود یعنی معارف و احکام دینی از دیگران داناتر باشد

۷- دو شرط مشترک از شرایط ولی فقیه (رهبر) و مرجع تقلید کدامند ؟

پاسخ: ۱- فقیه عادل و با تقوا باشد ۲- زمان شناس باشد

۸- مرجع تقلید را تعریف کنید. (از چه کسانی می توان تقلید کرد ؟)

پاسخ: فقیهانی که با تفکر در آیات و روایات و با کمک گرفتن از موازین دقیق عقل ، احکام را به دست می آورند و در اختیار مردم قرار می دهند و مردم نیز در احکام دین از آنان تقلید یا پیروی می کنند .

۹- تفقه را تعریف کنید. پاسخ: تفکر عمیق در دین و احکام دینی را در اصطلاح « تفقه » می گویند .

۱۰- فقیه را تعریف کنید. پاسخ: به افرادی که به معرفت عمیق در دین و احکام دینی رسیده اند فقیه می گویند . به عبارت دیگر کسی که با مطالعه دقیق منابع اسلامی به مرحله ای از تخصص در دین رسیده که می تواند احکام را به دست آورده و حلال و حرام دین را تشخیص دهد .

۱۱- انتخاب ولی فقیه به چه شیوه هایی انجام می گیرد ؟ توضیح دهید.

پاسخ: الف: به طور مستقیم (یک مرحله ای) : مردم کشور ما پیش از پیروزی انقلاب اسلامی به شیوه ای مستقیم و با حضور در اجتماعات و راه پیمایی های سراسری ، ولایت امام خمینی را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند .

ب: غیر مستقیم (دو مرحله ای) : شیوه ی غیر مستقیم شیوه ای است که در قانون اساسی پیش بینی شده است. و مطابق آن مردم ابتداء نمایندگان خبره ی خود را انتخاب می کنند و آنان نیز در میان مجتهدین آن کسی که شایسته تر تشخیص دهند به عنوان رهبر جامعه اعلام می کنند ، پس از رحلت امام خمینی حضرت آیت الله خامنه ای با این شیوه عهده دار مسئولیت رهبری شدند .

۱۲- در عصر غیبت مرجعیت علمی و حکومت اسلامی چگونه تداوم می یابد ؟

پاسخ: مرجعیت علمی در شکل « مرجعیت فقیه » و حکومت اسلامی در چهارچوب « ولایت فقیه » تدام می یابد

۱۳- چرا « تدبیر و کفایت » و « شجاعت و قدرت روحی » از شرایط رهبر جامعه اسلامی است ؟

پاسخ: باتدبیر و کفایت باشد تا بتواند جامعه را در شرایط پیچیده ی جهانی رهبری کند و با درایت و بینش قوی نقشه های دشمنان دین را خنثی سازد . شجاعت و قدرت روحی داشته باشد تا بدون ترس و واهمه با دشمنان دین مبارزه کند و در اجرای احکام دین از کسی نترسد و با قدرت در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند .

۱۴- چرا تداوم « مرجعیت علمی » در غیبت کبری ضروری است ؟

پاسخ : دین به عنوان برنامه زندگی به عصر پیامبر (ص) و امام (ع) اختصاص ندارد ، به دست آوردن احکام آن نیز ویژه ی آن دوران نیست علاوه بر آن همواره مسائل جدیدی پیش می آید که یک مسلمان می خواهد بداند دین درباره ی آن ها چه حکمی دارد مثل بانکداری ، مالیات ، بیمه های اجتماعی و.... که پاسخ دادن به آن ها جز با تکیه بر تخصص عمیق و تسلط کامل بر منابع دینی مقدور نیست این کار دراصل در اختیار پیامبر و امام معصوم است اما در دورهی غیبت کبری که مردم به امام (ع) دسترسی ندارند نیازمند راهی هستند که از طریق آن پاسخ سئوال های خود را دریافت نمایند .

۱۵- چرا مرجع باید عادل و زمان شناس باشد ؟

پاسخ : مرجع باید عادل باشد تا مردم بتوانند به او اعتماد کرده و از دستوراتش پیروی کنند . مرجع باید زمان شناس باشد تا بتواند شرایط جدید و نیازهای زمان را بشناسد و احکام دین را متناسب با نیازهای روز استخراج کند .

۱۶- بنا بر فرمان امام زمان (عج) در دورۀ غیبت ، نیابت ایشان به چه کسی می رسد و مسئولیت های او چیست ؟ **پاسخ :** به نیابت از ایشان « فقیه » واجد شرایط . دو مسئولیت « مرجعیت علمی » و « رهبری و ولایت ظاهری » را بر عهده دارد و در حد توان جامعه ی اسلامی را در مسیر اهداف الهی هدایت ورهبری می کند.

۱۷- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.

در عصر غیبت، حکومت اسلامی در چارچوب « مرجعیت فقیه » استمرار می یابد.

پاسخ : غلط است (به صورت جاخالی « ولایت فقیه » صحیح است)

۱۸- چه شرایطی برای مشروعیت یافتن رهبر جامعه اسلامی (ولی فقیه) لازم است ؟

(شرایط مرجع تقلید را بنویسید .) **پاسخ :** الف : فقیه عادل ب : با تقوا باشد ج : زمان شناس باشد د : با تدبیر و با کفایت باشد هـ : شجاعت و قدرت روحی داشته باشد .

۱۹- دو ویژگی کسی که شایستگی رهبری جامعه اسلامی را دارد، نام ببرید .

پاسخ : ۱- مشروعیت ۲- مقبولیت

۲۰- منظور از « مشروعیت » و « مقبولیت » ولی فقیه را مختصراً توضیح دهید .

پاسخ : مشروعیت یعنی این که شرایط مربوط به رهبری که دین معین کرده است را دارا باشد تا حکم او مورد پذیرش دین باشد مقبولیت یعنی این که رهبر باید مورد قبول و پذیرش و اعتماد و اطمینان مردم قرار گیرد .

۲۱- چرا ولی فقیه باید مقبولیت داشته باشد ؟ توضیح دهید . **پاسخ :** فقیهی می تواند جامعه را به سوی

هدف های اسلامی رهبری کند که مردم با آگاهی و شناخت او را قبول داشته باشند و به او اعتماد و اطمینان پیدا کرده باشند . پس فقیهی می تواند حکومت کند که علاوه بر داشتن شرایط رهبری ، مردم نیز او را پذیرفته اند . با پذیرش و قبول مردم است که رهبری و هدایت جامعه میسر می گردد و پیاده کردن احکام الهی ممکن و مقدور می شود .

۲۲- مشروعیت ولی فقیه را تعریف کنید .

پاسخ : دارا بودن شرایط مربوط به رهبری که دین معین کرده است . در این صورت حکم او مورد پذیرش دین است

۲۳- چرا افراد نمی توانند به طور جداگانه برای خود ولی فقیه انتخاب کنند ؟

پاسخ : زیرا ولی فقیه بیان کننده ی قوانین و مقررات اجتماعی اسلام است و اداره ی جامعه تنها با یک مجموعه قوانین و یک رهبری امکان پذیر است در غیر این صورت هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می آید .

۲۴- میان انتخاب « ولی فقیه » و « مرجع تقلید » چه تفاوتی وجود دارد ؟ پاسخ : انتخاب مرجع یا مجتهد یک وظیفه ی شخصی است و هر کسی از راه هایی که معین شده است مرجع خود را شناسایی می کند و هر زمان هم که فقیه دیگری را اعلم دانست به او مراجعه می نماید به همین جهت نیازی که همه ی مردم از یک مرجع پیروی کنند اما ولی فقیه که رهبر و مسئول اداره ی جامعه است نمی تواند متعدد باشد و این لازمه ی نظام اجتماعی و اجرای قانون واحد در جامعه است . براین اساس یکی از فقها در انتخابی عمومی عهده دار منصب ولایت فقیه می شود .

۲۵- دوعاملی که نقش اساسی در انتخاب « مرجع تقلید » دارد چیست ؟ پاسخ : ۱- دانش ۲- تقوا

۲۶- در عصر غیبت فقیهان با تکیه بر چه پشتوانه هایی باید وظایف خود را انجام دهند ؟

پاسخ : ۱- قرآن کریم ۲- سیره و سنت پیامبر و ائمه اطهار (ع)

۲۷- در دوره ی غیبت وظایف مربوط به مرجعیت علمی و حکومت اسلامی به چه کسانی سپرده می شود ؟ و چگونه انجام می گیرد ؟

پاسخ : به فقیهان با تقوا و اسلام شناسان آگاه به زمان سپرده می شود و آنان این وظایف را با تکیه بر دویشتوانه ی قرآن کریم و سیره و سنت پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) انجام می دهند .

درس دوازدهم :

۱- چرا « نظام اسلامی » را « مردم سالاری دینی » نامیده اند ؟ پاسخ : حکومت مردم سالار حکومتی است که در آن خواست اکثریت مردم بر سرنوشت جامعه حاکم است ، نه خواست و اراده ی فرد یا گروهی خاص ، این ویژگی در نظام اسلامی کاملاً تحقق دارد با این تفاوت که مبنای نظام اسلامی حاکمیت اراده و قانون الهی بر همه ی بخش های جامعه ، با خواست و قبول مردم است ، به همین جهت این نظام را مردم سالاری دینی نامیده شده است .

۲- چرا « نظام جمهوری اسلامی » را « مردم سالاری دینی » نامیده شده است ؟ پاسخ : زیرا حکومت اسلامی بر مبنای قوانین اسلامی تشکیل می شود و قانون گذاران نمی توانند برخلاف دستورات الهی قانون تنظیم نمایند .

۳- آیا تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت می تواند در زمینه سازی حکومت جهانی ولی عصر (عج) مؤثر باشد ؟

پاسخ : بلی - زیرا برقراری حکومت اسلامی علاوه براین که یک ضرورت اساسی در اجرای احکام اسلامی است به مؤمنان و منتظران حضرت مهدی (عج) فرصت می دهد که آن چه را برای آمادگی ظهور لازم است فراهم سازند .

۴- تفاوت اصلی نظام اسلامی با سایر حکومت های دموکراتیک در چیست ؟

پاسخ : حکومت اسلامی مسئول اجرای قوانین اسلامی است و فقیه تابع ضوابط و قوانین دینی است و به همین جهت ، این نظام مردم سالاری دینی نامیده شده است اما دموکراسی رایج در جهان هدف خود را تأمین خواسته های دنیوی مردم قرار داده است و نسبت به ارزش های الهی بی اعتناست .

۵- « مردم سالاری دینی » را با دموکراسی رایج در جهان مقایسه کنید . پاسخ : نظام اسلامی زمانی در

کشوری استوار می شود که اکثریت مردم آن را بپذیرند و بدان پایبند باشند ، اما تفاوت اساسی میان حکومت های دموکراتیک رایج در جهان و حکومت اسلامی این است که حکومت اسلامی مسئول اجرای قوانین اسلامی است و فقیه تابع ضوابط و قوانین دینی است و به همین جهت این نظام ، مردم سالاری دینی نامیده می شود اما دموکراسی رایج در جهان هدف خود را تأمین خواسته های دنیوی مردم قرار داده است و نسبت به ارزش های الهی بی اعتناست .

۶- با توجه به سفارش حضرت علی(ع) به مالک اشتر بنویسید چرا رهبر باید از افراد عیب جو و ترسو دوری کند ؟ پاسخ : پرهیز از عیب جو ، زیرا مردم عیب هایی دارند که مدیر و رهبر جامعه باید بیشتر از همه در پنهان کردن آن ها بکوشد . و پرهیز از ترسو ، زیرا در انجام دادن کارها روحیه ی او را سست می کند .

۷- تکمیل کنید : هدف دمکراسی رایج در جهان تأمین مردم می باشد .

پاسخ : خواسته های دنیوی

۸- با توجه به عهد نامه مالک اشتر وظایف حاکم اسلامی را نسبت به مردم را با ذکر علت بیان کنید .

پاسخ : ۱- مهربانی با مردم تحت حکومت چرا که مردم دو دسته اند دسته ای برادر دینی تو دسته ی دیگر در آفرینش همانند تو اند . ۲- اگر با مقام وقدرتی که داری دچار تکبر و خودبزرگ بینی شدی به حومت و بزرگی خداوند بنگر زیرا این کار تو را از سرکشی نجات می دهد و تندروی تو را فرو می نشاند و عقلت را به جایگاه اصلی باز می گرداند . ۳- دوست داشتنی ترین چیزها نزد تو آن چیزی باشد که در حق میانه ترین ، در عدل شامل ترین و در جلب رضایت مردم فراگیرترین است زیرا خشم عمومی مردم خشنودی خواص و نزدیکان را از بین می برد و رضایت عمومی ، خشم خواص را بی اثر می کند . ۴- کسانی که اهل عیب جویی از دیگران اند از خود دور کن زیرا مردم عیب هایی دارند که مدیر و رهبر باید بیش تر از همه در پنهان کردن آن ها بکوشد . ۵- در قبول و تصدیق سخن چین شتاب مکن زیرا سخن چین در لباس نصیحت ظاهر می شود اما خیانتکار است . ۶- با ترسو مشورت نکن زیرا در انجام کارها روحیه ی تو را سست می کند . ۷- هرگز نیکوکار و بدکار در نظرت یکسان نباشد زیرا در این صورت نیکوکاران به کارخیز بی رغبت و بدکاران به کار بد تشویق می شوند .

۹- حکومت دمکراتیک یا مردم سالار را تعریف کنید . پاسخ : حکومتی است که در آن خواست اکثریت مردم تعیین کننده ی نوع نظام حاکم بر جامعه است ، نه خواست و اراده ی فرد یا گروهی خاص .

۱۰- وظایف متقابل رهبر و مردم را بنویسید .

الف : وظایف رهبر در قبال مردم (رابطه ی رهبر با مردم) (حقوق مردم بر رهبر) که عبارتند از :

۱- رهبر نیت به مردم جامعه ی خود دلسوز و مهربان است . ۲- با مردم جامعه ی خود مشورت می کند و تصمیم گیری خود را پس از مشورت انجام می دهد . ۳- ولی فقیه در تصمیم گیری ها قاطع و استوار است . ۴- با روش های درست و منطقی به روشنگری مردم می پردازد . ۵- رهبر جامعه به سرنوشت جامعه و اصول اسلامی قاطع است و اجازه نمی دهد قوانین اسلامی مورد بی توجهی قرار گیرند . ۶- رهبر جامعه اسلامی نگاه برابر و مطابق قانون به آحاد جامعه دارد . ۷- تربیت و هدایت مردم به دین خدا و سعادت حقیقی را مهم ترین حق مردم می داند . ۸- رهبر در برابر مردم بخصوص

مستمندان متواضع و فروتن است ب : وظایف مردم نسبت به رهبر (حقوق رهبر بر مردم) که عبارتند از :

۱- مردم مسئولیت دارند از رهبر خود تبعیت نمایند و پایبند قوانین و مقررات حکومت اسلامی باشند . ۲- برای اجرای قوانین اسلام ، پیشرفت جامعه و ناکام گذاشتن دشمن از خود پایداری و استقامت نشان دهند . ۳- وحدت و همبستگی اجتماعی خود را بر محور رهبری جامعه حفظ کنند . ۴- خود را برای مقابله با ظالمان و ستمگران آماده کنند . ۵- آگاهی سیاسی و اجتماعی خود را افزایش دهند . ۶- خیرخواه ، نصیحت گر و یاری دهنده ی رهبر باشند . ۷- وظیفه ی امر به معروف و نهی از منکر را با روش های درست انجام دهند . ۸- در جهت آبادانی کشور تلاش نمایند . ۹- در حفظ اموال عمومی تلاش نمایند . ۱۰- منافع کل جامعه و نظام اسلامی را بر منافع فردی خود ترجیح دهند .

۱۱- آیا مسئولیت مردم در نظام اسلامی با انتخاب رهبر و سایر مسئولان جامعه خاتمه می یابد ؟ توضیح دهید .

پاسخ : خیر - مسئولیت مردم در نظام اسلامی با انتخاب رهبر و سایر مسئولان جامعه تمام نمی شود بلکه این انتخاب ها اولین مسئولیت در سلسله مسئولیت های مسلمانان در نظام اسلامی است . مسئولیت اساسی افراد جامعه تلاش برای دوام نظام ، رشد و پیشرفت آن در همه ابعاد زندگی اجتماعی است

۱۲- آیه ی زیر را ترجمه کنید : « اَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدِلْ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۖ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ » پاسخ : باحکمت و اندرز نیکو مردم را به راه پروردگارت دعوت کن و با آنان به شیوه ای که نیکوتر است بحث و گفت و گو کن .

درس سیزدهم :

۱- « انسان صاحب عزّت » و « انسان گناهکار » در برابر نفس لوّامه و نفس اماره ی خود چگونه عمل می کند ؟ پاسخ : انسان صاحب کرامت و عزّت همواره به سود نفس لوّامه عمل می کند و تسلیم نفس اماره نمی شود اما انسان ذلیل در درون شکست می خورد و تسلیم نفس اماره می شود. بنابراین این انسان گناهکار پیش از آن که در مقابل عوامل بیرونی تسلیم شود ، ابتداء در خود می شکند و مقاومت را پذیرا می شود کسی که در مقابل دیگران تن به ذلت می دهد ابتداء در مقابل تمایلات پست درون خود شکست خورده و ذلیل شده است او کرامت خود را از دست داده و به دنائت و پستی دچار شده است .

۲- چرا انسان صاحب عزّت (صاحب کرامت) به پیمان شکنی دست نمی زند ؟ پاسخ : انسان صاحب کرامت پیمانی را که با خدا بسته است نمی شکند و بی وفایی نمی کند زیرا آن را مخالف کرامت و عزت خود می یابد .

۳- « عزت نفس » یا « کرامت نفس » را تعریف کرده و رابطه ی آن را با مفاهیم زیر بنویسید .
الف) گناه ب) پیمان شکنی

پاسخ تعریف : کرامت یا عزت نفس به معنای شناخت قدر و منزلت آدمی و ایمان به آن است به گونه ای که هر چیز دیگری در چشم انسان حقیر و کوچک باشد واز توجه و تمایل بدان احساس پستی و حقارت کند .

الف (گناه) : انسان کریم پروا دارد که در حضور خداوند گناه کند ، شرم می کند که خداوند گناه او را ببیند پس هر چه کرامت نفس بیشتر باشد آدمی کمتر مرتکب گناه می شود .

ب (پیمان شکنی) : انسانی که کرامت نفس دارد با خدا پیمان بسته است ، پیمان شکنی و بی وفایی نمی کند زیرا آن را مخالف کرامت خود می یابد بنابراین یکی از راه های ماندگاری بر پیمان ، تقویت احساس کرامت و عزت است .

۴- دو دسته از تمایلات انسان کدامند و چه نامیده می شوند ؟ پاسخ : تمایلات انسان دو دسته اند ۱- تمایلات عالی ۲- تمایلات دانی . دسته ی اول را خود عالی و دسته دوم را خود دانی می نامند .

۵- تمایلات انسان را نام ببرید و بنویسید هر یک مربوط به کدام بُعد وجودی انسان است . با ذکر مثال پاسخ : ۱- تمایلات عالی که مربوط به بعد روحی و معنوی انسان است مثل تمایل به دانایی ، احسان و ۲- تمایلات دانی که مربوط به حیوانی و دنیایی اوست مثل تمایل به ثروت ، شهوت و

۶- چه رابطه ای بین عزت نفس و گناه وجود دارد ؟ چرا ؟

پاسخ : میان کرامت نفس و گناه رابطه ی معکوس برقرار است یعنی هر قدر کرامت نفس بالاتر می رود، گناه کمتری شود. زیرا تا انسان حقیر نشود و خود را کوچک نکند دست به گناه نمی زند همان طور که هر قدر انسان خود را عزیز ببیند ، تن به ذلت و گناه نمی دهد .

پاسخ دیگر : هر قدر عزت نفس فرد بیشتر باشد کمتر گناه می کند زیرا انسانی که نفس خود را عزیز و شکست ناپذیر کرده توانایی کنترل هوس ها و تمایلات نابجای خود را دارد و در مقابل تحریک و تشویق دیگران به گناه می ایستد و به آن ها پاسخ نه می دهد .

۷- نام دو خود در انسان چیست ؟ آن دو با چه عنوانی وارد صحنه می شوند ؟

پاسخ : ۱- خود عالی ۲- خود دانی آن دو با عنوان الف : نفس لوامه ب : نفس اماره وارد صحنه می شوند .

۸- چگونه می توان عزت و کرامت نفس را پرورش داده و تقویت کرد ؟

پاسخ : چون سرچشمه ی عزت خداوند است پس راه و روش کسب عزت و کرامت نفس بازگشت به سوی خدا و قبول فرمان های اوست . هر کس که در این بازگشت مصمم تر و اطاعتش از خدا بیش تر باشد کرامت و عزتش بیش تر است .

۹- چرا توجیه خطاکاران که برای انجام گناه عوامل تحریک کننده ی بیرونی را مقصر می دانند قابل

قبول نیست ؟ پاسخ : این گونه افراد باید توجه کنند که عوامل بیرونی فقط زمینه ساز هستند نه بیشتر ، کسی که تصمیم می گیرد و مرتکب گناه می شود و کرامت خدادادی خود را لکه دار می کند خود انسان است. چه بسیار انسان هایی که همان زمینه ها را می بینند اما با قدرت روحی و اراده ی قوی در مقابل گناه می ایستند و آن را شکست می دهند .

۱۰- ترجمه و پیام آیه : « مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا »

ترجمه پاسخ : هر کس عزت و سربلندی را می خواهد پس تمام عزت از آن خداست .

پیام و موضوع : این آیه سرچشمه ی عزت را خداوند معرفی می کند و می فرماید هر کس به دنبال عزت است باید به

سرچشمه ی آن مراجعه نماید. (راه اصلی کسب عزت بازگشت به سوی خداوند و قبول فرمان های اوست)

۱۱- آیا می توان تحریکات بیرونی و شرایط اجتماعی و اقتصادی را عامل اصلی گناه دانست ؟

پاسخ : خیر - برخی در توجیه خطا و گناه خود از عوامل تحریک کننده یا شرایط اجتماعی و اقتصادی یاد می کنند و خطای خود را بردوش آن عوامل می گذارند ، درست است که آن عوامل زمینه ساز گناهند اما قدرت روحی و اراده ی انسان می تواند در مقابل گناه بایستد و آن را شکست دهد.

۱۲- چرا نمی توان مسئولیت انجام دادن گناه را از دوش خود برداشت و به عوامل بیرونی منتقل کرد

پاسخ : برخی در توجیه خطا و گناه خود از عوامل تحریک کننده یا شرایط اجتماعی و اقتصادی یاد می کنند و خطای خود را بر دوش آن عوامل می گذارند درست است که آن عوامل زمینه ساز گناهند اما قدرت روحی و اراده ی انسان می تواند در مقابل گناه بایستد و آن را شکست دهد .

۱۳- قرآن کریم راه پرورش « کرامت و عزت نفس » را چه می داند ؟

پاسخ : برای یافتن عزت و پرورش آن در خود باید به سراغ سرچشمه ی آن رفت ، قرآن کریم می فرماید هر کس که به دنبال عزت است باید به سرچشمه ی آن مراجعه کند و راه دیگری وجود ندارد زیرا قرآن تمام عزت را از آن خدا می داند و برای دیگری که در مقابل خدا باشد سهمی قائل نیست .

۱۴- ترجمه کنید: « وَ لِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُوْلٍ وَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ »

پاسخ: عزت از آن خدا و پیامبرش و مؤمنین است ولیکن منافقین نمی دانند.

۱۵- راه کسب عزت چیست؟ و چه کسانی عزت بیشتری دارند؟ پاسخ: هرکس به دنبال عزت است باید به سرچشمه ی آن یعنی خداوند مراجعه نماید و هرکس که اطاعتش از خدا بیشتر باشد کرامت و عزتش بیشتر است.

۱۶- تکمیل کنید: تحریکات بیرونی عوامل زمینه ساز گناهند، اما قدرت انسان می تواند در مقابل گناه بایستد. پاسخ: قدرت روحی و اراده ی

۱۷- در چه مواردی « عزت و شکست ناپذیری » ضروری است؟

پاسخ: عزت و شکست ناپذیری در دومورد ضروری است: ۱- در برابر خواسته های نامشروع درونی که سبب روی آوردن انسان به گناه می شوند ۲- در برابر دشمنان ظالم بیرونی که می خواهند در برابر ظلم آنان تسلیم باشیم.

۱۸- انسان عزیز کیست؟ پاسخ: انسان عزیز کسی است که درمقابل دیگران تسلیم نمی شود و شکست نمی خورد.

۱۹- بنا بر تحقیقات انجام شده بر مجرمان، یکی از راه های مبارزه با زشتی ها در جامعه چیست؟

پاسخ: تحقیقات نشان می دهد اکثر گناهکاران و مجرمان افرادی اند که عزت نفس خود را ازدست داده و تحقیر شده اند بنابراین یکی از راه های مبارزه با کثرتی ها و زشتی ها در جامعه افزایش عزت نفس انسان ها و حفظ کرامت آن هاست.

۲۰- با توجه به معنی عزت و ذلت « انسان عزیز » و « انسان ذلیل » را با یکدیگر مقایسه نمایید.

پاسخ: عزت به معنی شکست ناپذیری است، انسان عزیز کسی است که درمقابل دیگران تسلیم نمی شود و شکست نمی خورد بنابراین وقتی می گوئیم فلان شخص دارای عزت نفس است منظورمان این است که او نفسی شکست ناپذیر دارد و تسلیم نمی شود. درمقابل عزت، ذلت قرار دارد که به معنی شکست ناپذیری و تسلیم شدن است، شخص ذلیل کسی است که خود را تسلیم دیگری می کند.

درس چهاردهم:

۱- عالی ترین زمینه برای تشکیل خانواده را بیان کرده، توضیح دهید.

پاسخ: تسهیل در رشد معنوی و اخلاقی - عالی ترین زمینه برای تشکیل خانواده نیاز به فرصتی مناسب برای رشد معنوی، اخلاقی و اجتماعی زن و مرد و فرزندان است. خانواده فضایی ایجاد می کند که نه تنها فرزندان بلکه پدر و مادر نیز می توانند فضایل اخلاقی خود را تقویت کنند و رشد دهند.

۲- از زمینه های تشکیل خانواده، « نیاز به آرامش و انس روحی با همسر » را شرح دهید.

پاسخ: نیاز برتری که زن و مرد را به زندگی با یکدیگر فرا می خواند آرامشی است که بدین وسیله به دست می آید، این آرامش تنها با بودن در کنار همسر حاصل می شود و راه دیگری برای دست یابی به آن نیست. اگر فردی غرق در لذت های جنسی باشد اما مجرد زندگی کند باز هم نوعی بی قراری درونی او را آزار می دهد و جای خالی همسر را در کنار خود حس می کند.

۳- زمینه های طبیعی تشکیل خانواده (اهداف ازدواج) را نام ببرید.

پاسخ: ۱- اولین و ابتدایی ترین نیاز جنسی ۲- نیاز به آرامش و انس روحی با همسر ۳- رشد و پرورش فرزندان ۴- عالی ترین زمینه تسهیل در رشد معنوی و اخلاقی.

۴- آیا تفاوت میان زن و مرد به معنای برتری یکی بر دیگری است ؟ (با ذکر مثال)

پاسخ : خیر - بلکه برای ایفای نقش تکمیلی در خانواده و جامعه براساس ویژگی های زیستی و روان شناختی و بهره مندی مناسب و به جا از توانمندی های متفاوت آن دو است .

۵- عبارت قرآنی « وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً » به کدام یک از زمینه های تشکیل خانواده اشاره دارد؟

توضیح دهید . پاسخ : نیاز به آرامش و انس روحی با همسر - این آرامش تنها با بودن در کنار همسر حاصل می شود و راه دیگری برای دست یابی به آن نیست. اگر فردی غرق در لذت های جنسی باشد اما مجرد زندگی کند باز هم نوعی بی قراری درونی او را آزار می دهد و جای خالی همسر را در کنار خود حس می کند .

۶- ابتدایی ترین زمینه تشکیل نهاد خانواده چیست ؟ توضیح دهید . پاسخ :

نیاز جنسی - نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر از دوران بلوغ آغاز می شود و اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می کند .

۷- چرا خداوند نقش زن و مرد را متفاوت قرار داده است ؟ پاسخ :

از آن جا که خداوند زن و مرد را برای زندگی در کنار هم آفریده تفاوت های تکمیل کننده در وجود آن ها قرار داده و به یکدیگر نیازمند ساخته است این تفاوت به معنای برتری ذاتی یکی بر دیگری نیست بلکه برای ایفای نقش تکمیلی در خانواده و جامعه براساس ویژگی های زیستی و روان شناختی و بهره مندی مناسب و به جا از توانمندی های متفاوت آن دو است .

۸- در زمینه های شکل گیری نهاد خانواده موارد مقابل را مشخص نمایید .

پاسخ : الف) ابتدایی ترین زمینه : نیاز جنسی ب) عالی ترین زمینه : نیاز به رشد معنوی و اخلاقی

۹- ترجمه کنید : « وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا »

پاسخ : و مردان و زنانی که خدا را بسیار زیاد یاد می کنند خداوند برایشان آمرزش و پاداش بزرگی آماده کرده است .

۱۰- آیا کلمه انس و بنی آدم در قرآن کریم اختصاص به جنس خاصی دارد ؟ چرا ؟

پاسخ : خیر - زیرا زنان و مردان به عنوان افراد نوع انسان ویژگی های فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که با استفاده از سرمایه های ذاتی خود می توانند به آن هدف برسند و در بهشت جاوید خداوند منزل گزینند .

۱۱- مهم ترین عامل پایداری خانواده پس از ازدواج چیست ؟

پاسخ : درک درست زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک می باشد .

۱۲- توضیح دهید چرا خانواده یک نهاد طبیعی و متفاوت با سایر نهادهای اجتماعی است ؟

پاسخ : نهاد خانواده مانند یک شرکت تجاری ، اداری یا صنعتی نیست که چند نفر برای رسیدن به منافع مشترک گرد هم آیند و شرکتی بوجود آورند ، خانواده یک نهاد طبیعی و لازمه ی خلقت انسان است و بدون این نهاد حیات و تکامل انسانی با خطر جدی روبرو می شود .

درس پانزدهم :

۱- آمادگی برای ازدواج نیازمند چند بلوغ است ؟ نام ببرید . توضیح دهید .

پاسخ : نیازمند دو بلوغ است : ۱- بلوغ جنسی و ۲- بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی ایجاد می شود و نباید فاصله ی میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود و تشکیل خانواده با تأخیر افتد.

۲- با توجه به روایات معصومین (ع) چهار مورد از معیارهای همسر شایسته را نام ببرید.

پاسخ : دینداری - اخلاق خوب - کفویت (همتا و هم شأن بودن) - پاکدامنی - توانایی بر تأمین زندگی و....

۳- چرا نباید فاصله میان بلوغ طبیعی و فکری با زمان ازدواج زیاد شود ؟ پاسخ : ازدواج برای رفع یک نیاز طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام می شود اگر به این نیاز طبیعی در زمان و موقعیت مناسب پاسخ داده نشود مانند سایر نیازها ، اختلالات و مشکلات خاص خود را به دنبال دارد و آسیب های جبران ناپذیر روانی ، اخلاقی و اجتماعی وارد می کند . برخی از زمینه های پیوند خانوادگی مانند نیاز جنسی و آرامش روحی و روانی ناشی از کنار همسر بودن ، اندکس پس از دوران بلوغ آغاز می شود پاسخگویی به این نیازها را نمی توان چندان با تأخیر انداخت .

۴- با توجه به آموزه های پیشوایان دین درباره هر یک از موارد زیر توضیح دهید.

الف) مشورت با پدر و مادر در انتخاب همسر : پیشوایان دین از ما خواسته اند که درمورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم و به انتخابی دست بزنیم که رضایت و خرسندی آنان را به دنبال داشته باشد . پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند معمولاً مصالح و خوش بختی او را در نظر می گیرند و به علت تجربه و پختگی شان بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند .

ب) راه های مناسب برای شناخت همسر : ۱- تحقیق درباره ی خانواده ی همسر و موقعیت اعضای خانواده در محل زندگی و محل کار . ۲- شناخت دوستان همسر و کسانی که او با آن ها معاشرت بیش تری دارد ۳- تحقیق درباره ی روحیات و خُلیات همسر در محیط کار یا محب تحصیل ۴- معاشرت خانواده های دو طرف با یکدیگر و بهره بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت ها ۵- مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان ۶- گفت و گو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظریات و دیدگاه ها درباره ی موضوعات مختلف .

۵- نوع معاشرت هایی برای شناخت همسر نتیجه بخش نیست ؟ چرا ؟ پاسخ : معاشرت هایی که منشأ آن تنها هوس های زودگذر است . این گونه معاشرت ها هرچند با عنوانی هایی مانند شناخت روحیه ی همسر و امتحان او باشد نتیجه بخش نیست و آثار زیان باری دیگری دارد که به خاطر همان آثار خداوند اجازه این گونه معاشرت ها را نداده است . در این معاشرت ها معمولاً احساسات در هر دو نفر حاکم می شود و هرطرف اصرار دارد خود را بهتر از آن چه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود معمولاً هم بیشتر این معاشرت ها به سستی رابطه و جدایی می انجامد .

۶- چرا اذن پدر برای ازدواج دختر الزامی است ؟

پاسخ : لطافت روحی و ظرافت های عاطفی دختر آن گاه که در فضای محبت و علاقه ی جنس مخالف قرار می گیرد احتمال نادیده گرفتن برخی واقعیت ها و کاستی ها را به دنبال دارد ، به خصوص که دختران به خاطر حیا و عزّت نفس قوی خود ، در ازدواج پیش قدم نمی شوند طلب و درخواست از طرف پسر و پذیرش و قبول از جانب دختر است در چنین شرایطی پدر که بر احساسات خود غلبه دارد و نیز دارای تجارب فراوان و شناخت کامل از جنس مرد است می تواند مانند باغبانی از گل لطیف و ظریف خویش مراقبت کند و به راهنمایی او بپردازد .

۷- چرا پیشوایان دین در امر ازدواج مشورت با پدر و مادر را سفارش کرده اند ؟

پاسخ : زیرا پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند معمولاً مصالح و خوشبختی او را در نظر می گیرند و به علت تجربه و پختگی شان بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند .

۸- چرا تنها علاقه و محبت اولیّه نمی تواند لازمه انتخاب همسر باشد ؟

پاسخ : زیرا علاقه و محبت اولیّه ، چشم و گوش را می بندد و عقل را به جاشیه می راند به گونه ای که فریادهای خیرخواهانه ی او را نمی شنود (حُب الشی یعمی و یُصم) علاقه ی شدید به چیزی آدمی را کور و کر می کند) .

۹- ازدواج به موقع چه فوایدی را در بر دارد ؟

پاسخ : شادابی ، نشاط ، سلامت جسمی و روحی ، رشد طبیعی ، احساس رضایت درونی ، تعادل در حالات و رفتار ، خوشرویی و خوش خلقی ، کاهش فشار جنسی ، کاهش روابط نامشروع و آسیب های اجتماعی و روانی .

۱۰- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.

نباید فاصله ی میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود . پاسخ : صحیح است

۱۱- چرا نمی توان در قالبی غیر از ازدواج به نیاز جنسی پاسخ داد ؟ توضیح دهید . پاسخ : زیرا لذت آنی برخاسته از گناه ، پس از چندی روح و روان فرد را پژمرده می کند و شخصیت او را می شکند این گونه اشخاص به جای بازگشت به مسیر درست برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می شوند اما نمی دانند که روحشان مانند تشنه ای است که هرچه بیش تر به او آب دریا می دهند بر تشنگی اش افزوده می شود و بی قراریش شدت می گیرد .

۱۲- لازمه انتخاب شایسته همسر ، تسلط بر چه چیزی است ؟ پاسخ : تسلط کامل پرشور و احساس جوانی

۱۳- نتایج ازدواج در زمان و موقعیت مناسب و نامناسب را با یکدیگر مقایسه کنید .

پاسخ : ازدواج برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخ گویی به قانون خلقت انجام می شود اگر به این نیازهای طبیعی در زمان و موقعیت مناسب پاسخ داده نشود مانند سایر نیازها ، اختلالات و مشکلات خاص خود را به دنبال دارد و آسیب های جبران ناپذیر روانی ، اخلاقی و اجتماعی وارد می کند . و برعکس شادابی ، نشاط ، سلامت جسمی و روحی ، رشد طبیعی ، احساس رضایت درونی ، تعادل در حالات و رفتار ، خوش رویی و خوش خلقی ، کاهش فشار جنسی ، کاهش روابط نامشروع و آسیب های اجتماعی و روانی از فواید ازدواج به موقع است . .

۱۴- از نظر مقررات اسلامی اگر عقدی به زور انجام گیرد چه حکمی دارد ؟

پاسخ : اگر عقدی به زور انجام گیرد باطل است و مشروعیت ندارد .

۱۵- ازدیدگاه قرآن کریم ، در صورت نبودن کدام معیار در فرد ، ازدواج با او حرام می شود ؟

پاسخ : ایمان زیرا ایمان مهم ترین معیار انتخاب همسر است که اگر در کسی نباشد آن ازدواج حرام می شود .

درس شانزدهم :

۱- « نفقه » چیست و بر عهده چه کسی می باشد ؟

پاسخ : هزینه های لازم جهت خوراک ، پوشاک ، مسکن و آن چه برای آسایش و رفاه شایسته ی همسر (زن) ضرورت دارد را نفقه گویند **وظیفه ی مالی که بر عهده ی شوهر است .**

۲- آیا شرط پرداخت نفقه نیازمند بودن زن است ؟ توضیح دهید .

پاسخ : خیر - بلکه انجام وظایف همسری است اگر زن ثروتمند هم باشد باز هم این تکلیف برعهده مرد است و اگر زن در آمد خود را در هزینه خانواده مصرف کند به همسر خود کمک کرده است .

۳- چهار نقش مرد در زندگی مشترک را نام ببرید . پاسخ : ۱- تأمین هزینه های زندگی خانواده ۲- مدیریت و نگاهبانی از حریم خانواده ۳- رابطه ی عاطفی و محبت آمیز با همسر ۴- نقش پدری .

۴- از نقش های مرد « رابطه ی محبت آمیز با همسر » را توضیح دهید .

پاسخ : مرد باید محبت درونی خود را به همسر ابراز کند و از مخفی کردن آن پرهیزد ، همسر با شنیدن ابراز محبت اعتماد به نفس فوق العاده ای پیدا کند و توجه او به زندگی چند برابر می شود .

۵- مهمترین وظیفه (نقش) مشترک زن و مرد (پدر و مادر) در خانواده چیست ؟ آنرا توضیح دهید .

پاسخ : برنامه ریزی برای رشد و تعالی خود و فرزندان - مهم ترین وظیفه پدر و مادر ، ایجاد زمینه ی مناسب برای رشد و تعالی خانواده است و همه ی نقش های قبلی برای به انجام رساندن این وظیفه ی مهم است . پدر و مادر باید با همکاری یکدیگر برنامه ای را تنظیم کنند که به اهداف مطلوب منجر شود .

۶- ترجمه کنید : « وَ قَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا... »

ترجمه پاسخ : و حکم کرد پروردگارت که عبادت نکنید غیر از او را و نیکی کردن به پدر و مادر .

۷- از نقش مرد در خانواده « محبت و نظارت پدری » را توضیح دهید .

پاسخ : پدر فقط نان آور خانواده نیست ، بلکه باید با برقراری ارتباط درست با فرزندان ، عواطف پدری را به آن ها منتقل کند ، برای آینده ی آنان برنامه ریزی نماید ، وقتی به نوجوانی و جوانی رسیدند با آن ها مشورت کند ، برای زندگی آینده ، آن ها را آماده سازد ، درد دل های آنان را بشنود و از هر جهت مراقب سرنوشت و آینده ی آن ها باشد .

۸- چهار شرط اصلی پیمان ازدواج را بنویسید .

پاسخ : ۱- اعلام رضایت دختر و پسر و اجباری نبودن ازدواج برای هیچ کدام ۲- فریب کاری نکردن درباره ی عیب های که ازدواج را باطل می کند . ۳- اذن پدر برای ازدواج دختر ۴- صداق یا مهریه زن .

۹- وظایف ما (فرزندان) نسبت به پدر و مادر چیست ؟ (چهار مورد)

پاسخ: ۱- جلب رضایت پدر و مادر ۲- حفظ حرمت پدر و مادر ۳- اطاعت از دستورات پدر و مادر ۴- خدمت به پدر و مادر بدون چشمداشت ۵- محبت کردن به پدر و مادر ۶- قدردانی و شکرگزاری از والدین .

۱۰- چرا هیچ کاری را نمی توان با نقش مقدس مادری برابر دانست ؟ **پاسخ :** زیرا رشد و بالندگی فرزند از ابتدای انعقاد نطفه در رحم تا مدت ها پس از تولد بر عهده ی مادری با محبت ، شکلیا ، فداکار ، خردمند ، غنیف و با تقوا است ، رشد متعادل و طبیعی فرزند بیشتر بر عهده ی مادر است و با وقت گذاری او ممکن می شود .

۱۱- کدام یک از موارد زیر مربوط به نقش مرد و کدام یک مربوط به نقش زن در خانواده است ؟

پاسخ : الف) تدبیر امور خانه : نقش زن ب) مدیریت و نگهداری از حریم خانواده : نقش مرد

۱۲- چه نقش هایی در خانواده بر عهده زن می باشد ؟ نام ببرید .

پاسخ : ۱- همسر داری ۲- تدبیر امور خانه ۳- مادری

۱۳- در خانواده تدبیر امور خانه از وظایف چه کسی است ؟ و چرا این نقش از ارزش و اهمیت برخوردار است ؟

پاسخ : به عهده ی زن - زیرا مدیریت داخلی خانه (خانه داری) جمع کننده و پیوند دهنده ی پدر ، مادر و فرزندان و نگه دارنده ی آن ها در زیر یک سقف است . زنانی که با دور اندیشی امور خانه را سامان می دهند و از آموزه های علمی کمک می گیرند ، بستری برای رشد و بالندگی فرزندان و آرامش و نشاط همسر که از اهداف مهم خانواده است به وجود می آورند .

۱۴- در پیمان ازدواج منظور از « صداق یا مهریه » زن چیست ؟

پاسخ : در پیمان زناشویی مرد به نشانه ی ارزشی که برای زن قائل است و اعلام صداقت خود در محبت به همسر متعهد می شود که هدیه ای را به عنوان مهریه یا صداق به زن تقدیم کند .

۱۵- از نقش هایی که در خانواده بر عهده ی زن می باشد « همسر داری » را شرح دهید .

پاسخ : زن آرامش بخش زندگی مرد است ، زن با گرمای وجود خویش به محیط خانه شادی و نشاط می بخشد مرارت ها و خستگی ها را از همسر خود دور می کند و در سختی های روزگار در کنار او می ایستد درچارچوب این رابطه ی سرشار از محبت ، تمایلات جنسی زن و مرد ارضاء و نیازهای زندگی زناشویی بر طرف می شود . با ارضای این تمایلات و نیازها ، توجه به خارج از خانه از بین می رود و فساد اجتماعی کاهش می یابد .

پایان

سال تحصیلی ۹۲ - ۹۳

عبدالرضا دریانورد

دبیرستان های

هاشمی نژاد ۲ و علامه حلی

ناحیه ۳ مشهد مقدس